

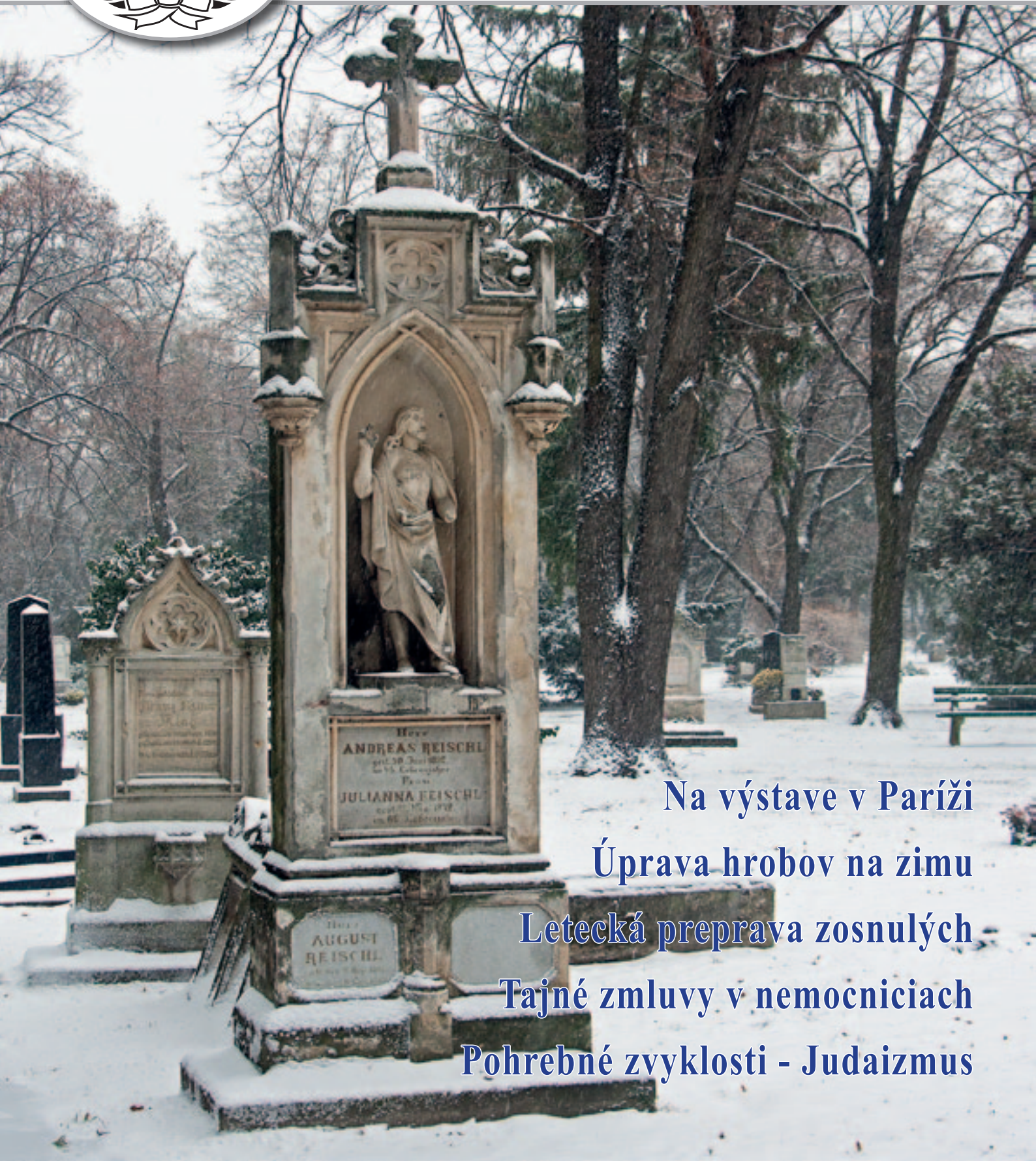
Slovenské pohrebníctvo

magazín nielen pre profesionálov

IV / 2011

Publikované pod záštitou Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb

Na výstave v Paríži
Úprava hrobov na zimu
Letecká preprava zosnulých
Tajné zmluvy v nemocniciach
Pohrebné zvyklosti - Judaizmus

Editoriál

Milí priatelia

Práve ste obdržali štvrté vydanie nášho magazínu, čím sme zavŕšili prvý rok pôsobenia na Slovensku. Dovoľte mi obzrieť sa späť, trochu bilancovať. Hlavnou myšlienkou bolo oboznamovať odbornú verejnosť s tým čo sa mení, prípadne menilo v súvislosti s našou prácou vo svete, alebo u nás na Slovensku. Túto úlohu sa snažíme dodržať a aj náš trend do budúcnosti je v tomto smere jasný. Najviac našu redakciu teší záujem o magazín zo strany širokej verejnosti, čo nás samozrejme povzbudilo a utvrdilo v pravde, že založiť magazín takéhoto charakteru bolo správne rozhodnutie. Práve kvôli tejto skutočnosti naša redakcia rozhodla o hádam najdôležitejšej zmene magazínu a tou bola zmena názvu. K tomuto kroku sme dospeli práve na základe odozvy našich čitateľov pri prieskume verejnej mienky. Názov „Slovenské pohrebništvo“, vdychol nášmu periodiku nový rozmer, čím sa stal ešte prijateľnejší pre širokú verejnosť. Ďalšou nemalou zmenou prešiel náš internetový portál s rovnomeným názvom. Priniesol modernejší vzhľad, množstvo funkcií, ktoré by ste na starom portáli hľadali márne. Na www.pohrebništvo.sk sa snažíme podávať správy, ktoré sú potrebné pre rýchlejšie informovanie verejnosti o dianí na poli pohrebništva, krematórií, správ cintorínov a v súvisiacich činnostiach dotýkajúcich sa pohrebnej problematiky. V budúcnosti si budú môcť návštevníci sami nájsť na webe najbližšie konkrétne služby či ich poskytovateľov, na základe zadania regiónu, mesta. Že zo strany verejnosti záujem o tieto informácie a rady je, naznačuje množstvo listov a e-mailov. Podobne na Facebooku sme zaznamenali za jeden mesiac viac ako tristo priaznivcov, čo potvrdzuje stúpajúci záujem o takýto druh periodika. Informácie o nových trendoch pochovávanía, kremácií alebo ekologických cintorínoch v strednej Európe sa snažíme priniesť aj sem, na to naše malé Slovensko. Reportáže z výstav či rozhovory s významnými osobnosťami poskytujú našim čitateľom väčší rozhľad a inšpiráciu.

Prehupli sme sa do nového roku 2012, pohrebný zákon č.131/2010 Z.z. v plnej miere nadobudol účinnosť a prechodné obdobia sú za nami. Oblasť pohrebništva je špecifická a záujem verejnosti o túto sféru stúpa, zvlášť ak príde ku sporom, či už v dôsledku negatívnych skúseností s pohrebmi, alebo doslova s neodborným prístupom niektorých samozvaných odborníkov v obore. Naša redakcia sa bude zaoberať aj takýmito témami. Nechceme suplovať inštitúcie, ktoré tieto spory majú na starosti, ale množstvo vašich dopisov (nielen od čitateľov), aj od samotných pohrebných služieb naznačujú, že poukázanie na konkrétne problémy a priamych aktérov negatívneho diania je potrebné.

Náš magazín vznikol aj pre to, aby nahradil nedostatok informácií, ktoré verejnosť a pozostalí dostávali sporadicky či už cez médiá, alebo ústne od známych a príbuzných. Nedá mi pri tejto príležitosti nespomenúť aj nedostatok odborných informácií (výklad ku zákonu č. 131/2010Z.z., § 17, § 18), pre starostov miest a obcí na Slovensku, týkajúcich sa prevádzkovania cintorínov. Majú iba jeho znenie, ale k uvedeniu do praxe je v niektorých bodoch potrebný aj odborný výklad. Pri množstve zákonov, ktoré im pri ich práci prejdú rukami, je pohrebný zákon len jeden z mnohých. Lenže ... Minuloročné konflikty, či už medzi pozostalými alebo poverenými prevádzkovateľmi cintorínov naznačujú, že nie vždy ho kompetentní uvádzajú do praxe správne. Preto sa nerozpakujte obrátiť na našu redakciu s vašimi otázkami.

Čo viac na začiatok roka dodať, niektorí z nás si dávajú predsavzatia, niektorí iné ciele. Dovoľte mi, aby som vám v mene našej redakcie poprial do nového roku 2012 hlavne pevné zdravie, lebo to je to najcennejšie čo máme, lásku a šťastie, lebo ju potrebujeme k životu a veľa pracovných úspechov, lebo bez toho to jednoducho nejde.

Ladislav Stríž

Slovenské pohrebništvo • vychádza štvrtročne, ročník 1, vydanie IV, december 2011 • Vydavateľ SAPaKS, Slovenská asociácia pohrebných a kremačných služieb, Trojičné námestie 12, 821 06 Bratislava, e-mail: sapaks@sapaks.sk • Redakcia: Ladislav Stríž, PhDr. Marcel Lincényi, PhD., Kristýna Krásniková, Pavel Ondera, Bc. Zuzana Dinková, Mgr. Zuzana Voštenáková • Adresa redakcie: Trojičné námestie 12, 821 06 Bratislava, fax: 02/452 480 71, 0903 716 024, e-mail: sloveskepohrebništvo@gmail.com • Internetová forma: www.pohrebništvo.sk • Obálka: Ondrejský cintorín Bratislava, • Grafická úprava, fotografie: Pavel Ondera, • Tlač: SINEAL spol. s r.o., Kazanská 2, 821 06 Bratislava • Evidovaný MK SR č. EV 4257/11

PF 2012

Z obsahu

- Futuristický cintorín 4 - 5
- V mene Sechmet 6 - 7
- Letecká preprava zosnulých 8 - 9
- Spolupráca hasičského zboru 10 - 11
- Pohrebné zvyklosti - Judaizmus 12 - 15
- Devota - výstava v Rakúsku 16
- Funéraire - výstava v Paríži 17
- Príprava hrobu na zimu 18 - 19
- Rozhovor so štátnym tajomníkom MZ SR 20 - 22
- Hlavný hygienik - rozhovor 23
- Tajné zmluvy s nemocnicami 24 - 25
- Súčasná legislatíva z pohľadu advokáta 26
- Poistenie pohrebných nákladov 27
- Dušičky 2011 fotosúťaž 28 - 29
- Súdne lekárstvo tajomstva zbavené 30 - 31
- Predstavujeme, členovia asociácie, PS Glória 32
- Toxikológia 34
- Pohrebné vozidlá 35
- Pišta báči & fotka 36 - 37
- Cenník reklamy 38
- Karsol Slovakia 39 - 40

Vízia cintorína, pohrebnej architektúry budúcnosti

Mária Bednáriková

Aká je vízia cintorína, pohrebnej architektúry budúcnosti? Aké druhy priestoru, objektov a tvarov môžu vlastne predstavovať cintoríny? Ako vidia svetoví architekti ideálny cintorín budúcnosti? Jednoznačnou odpoveďou na tieto otázky sú futuristické návrhy cintorínov, pohrebnej architektúry budúcnosti, ktoré sú kolážou lokálneho a globálneho, štandardného a špecifického, reálneho a imaginárneho. K týmto koncepciám možno zaradiť aj nasledujúci príklad.

Futuristický návrh vertikálneho cintorína

Futuristický návrh vertikálneho cintorína s príznačným názvom „The Last House“ bol verejnosti oficiálne predstavený na jeseň roku 2006 na Bienále architektúry v Benátkach. Autorom tohto návrhu je významný kórejský architekt Chan-Joong Kim.

Myšlienka

Autor návrhu reaguje na neustále rastúcu cenu pozemkov, najmä v silne zaľudnených oblastiach, kde to vyzerá tak, že dokonca aj miesto posledného odpočinku je rok od roka, a deň odo dňa drahšie. So zvyšujúcim sa počtom obyvateľov, intenzita pochovávaní zosnulých v mestách narastá. Mestské cintoríny a krematóriá sa čím ďalej, tým viac zaplňajú. Nedostatok dostupnej pôdy obyvateľom znemožní to, aby si mohli v budúcnosti dovoliť vlastné hrobové, či urnové miesto. Architekt Chan-Joong Kim má osobitú riešenie pre tento problém. Navrhol totiž novodobý typologický druh cintorína, sofistikovanú obdobu kolumbária, a to vertikálny cintorín, ktorý nazval „The Last House“. Tento projekt sa snaží osloviť novú oblasť, doteraz nepreskúmaných možností. Vďaka tomuto návrhu získal cintorín doposiaľ netušený vertikálny rozmer.

Mestá sa snažia v súčasnosti vyriešiť nedostatok miest pre pochovávanie preferovaním kremácií. Aktuálne sa tak spaľuje na

popol viac ako päťdesiat percent tiel. Predpokladá sa, že tento trend by mal pokračovať a podiel kremácií v mestách v blízkej budúcnosti prekročí sedemdesiat percent. A hoci krematóriá sú intenzívnejšou formou cintorínov, dokážu prijať oveľa väčší počet zosnulých, ako tradičné cintoríny, aj ich areály sú dnes z väčšej časti zaplnené a nemajú dost miest na to, aby uspokojili tento nárast urnových hrobov. A nevznikajú ani nové, pretože nikto nechce vidieť krematórium postavené vo svojom susedstve. Architekt sa svojim projektom vertikálneho cintorína „The Last House“ preto sústreďuje aj na to, aby pomohol odstrániť zaužívaný odpor ku krematóriám, ktoré boli v minulosti v meste vytvorené ako štandardná architektúra „slabého výrazu“. Autor preto spája súčasné pohrebne zvyky s modernou futuristickou architektúrou a prístupmi. Futuristický projekt vertikálneho cintorína „The Last House“ stojí na princípoch tvarovej dokonalosti a funkčnosti.

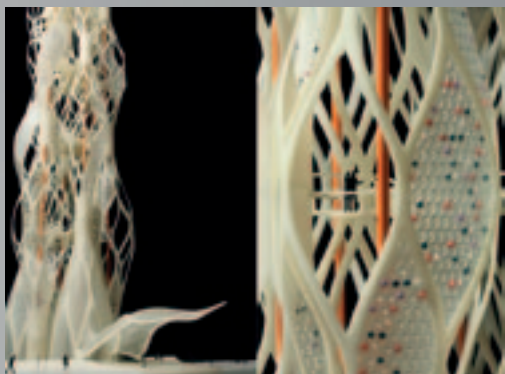
Inšpirácia

Architekt Chan-Joong Kim vychádzal pri tvorbe tohto projektu zo štúdie štruktúry mrežovcov, ktoré sa stali jeho základnou inšpiráciou. Výsledkom je originálna veža, výnimočná nielen exteriérom, ale zároveň aj interiérom. Návrh je príkladom kontinuálnej formy, ktorá symbolizuje živú, neustále sa vyvíjajúcu štruktúru.

Kompozícia

Autor kladie veľký dôraz na architektonické stvárnenie návrhu. Dynamizácia figúry, ktorú architekt

aplikuje, reflektuje záujem verejnosti. Základom kompozície tohto projektu je jeho celková štruktúra. Architektonickú tvár

objektu charakterizuje čitateľnosť, elegancia a harmonické proporcie. Kompozícia fasád je vyvážená. Všetky sú riešené jednotnými výrazovými prostriedkami. Dominantným z pohľadu chodca je hlavný vstup s tvarovo zaujímavou markízou, ktorý je grafickým pokračovaním architektonického výrazu celkovej stavby. Aj pri netradičnej forme, veľkosti a funkcii tohto projektu je v návrhu cítiť kompozičnú jednotu prezentovanej architektúry. Architektonické riešenie vertikálneho cintorína „The Last House“ je jedinečné a inovatívne.

Funkcia

Táto stodesať metrov vysoká veža, je navrhnutá tak, aby zabezpečila dostatok priestoru pre pohrebné účely. Zá-

kladný prínos prezentovaného projektu, je jeho priestorotvornosť. Rozloženie hmoty totiž má maximálne využíva minimálnu plochu.

Veža tak môže dosiahnuť kapacitu až približne päť miliónov urnových jednotiek.

Pôdorys návrhu je usporiadaný do kruhu. Vertikálny cintorín „The Last House“ má tri vstupy, z toho jeden hlavný a dva vedľajšie. Ťažiskový priestor objektu tvorí átrium, ktoré vzájomne opticky spája „jednotlivé podlažia“ do jedinečného priestorového celku. Stavba samotná je miestom úžasných optických kontaktov, vnemov a zážitkov, z ktorých sa môžu pozostali kochať, kým budú hľadať príslušný urnový hrob.

Významnou vlastnosťou tohto návrhu je tiež jeho mestotvornosť. Dôležitú úlohu pritom zohráva vzájomná komunikácia plôch, väzby jednotlivých prvkov navzájom aj väzby na okolie.

Konštrukcia

Autor pri konštrukcii využíva systém, ktorý spája výhodu technicky dokonalej výroby jednotlivých dielov v továrni s rýchlou a jednoduchou montážou na stavbe. Základnú konštrukciu vertikálneho cintorína „The Last House“ tvorí osemnásť prefabrikovaných trojrozmerných oceľových konštrukčných blokov, ktoré sú prepojené, zviazané šiestimi plošinami. Prefabrikované trojrozmerné oceľové konštrukčné bloky v tvare Y, ktoré do seba navzájom zapadajú, sú uložené cikcak, aby sa čo najefektívnejšie využil daný priestor. Do výšky sú na seba naskladané vždy tri sekcie. Pôdorysne sú usporiadané do kruhu po šesť sekcií, pričom každá druhá je otočená o stoosemdesiat stupňov. Jednotlivé urnové jednotky sú umiestnené v „pavučine“ vonkajšieho plášťa. Ten sa bude formovať v priebehu času postupným pribúdaním urnových hrobov. Veža teda bude spočiatku stáť iba ako kostra. Ako sa bude priebežne zaplňať, jej vzhľad sa bude meniť. To znamená, že bude zakaždým vyzeráť inak. Transport, prepravu pozostalých a návštevníkov zabezpečujú panoramatické kapsulové výťahy.

Cieľavedome komponovaná konštrukcia návrhu vertikálneho cintorína „The Last House“ robí objekt nevšedným a zaujímavým.

Technické prvky

Autor nestavil len na výzor. Dôležitú úlohu zohrala aj ekológia. Návrh počíta s využitím solárnych článkov, ktoré môžu vytvárať vlastnú energiu. Umiestnené sú z vonkajšej strany konštrukcie. Architekt sa snažil dotvoriť projekt nielen z hľadiska makrovzťahov, ale aj z hľadiska mikrovzťahov. Dnešný zaužívaný princíp kvetinovej pocty v návrhu nahrádza princípom svetelnej pocty. Pozostali tak nebudú musieť svojim príbuzným nosiť kvety, stačí keď im pomocou mobilného telefónu „zapália“ svetlo. Každému urnovému hrobu je pridelené telefónne číslo. Vždy, keď niekto z príbuzných vytočí toto číslo, na veži bude žiariť malé svetlo v rámci konkrétnej urnovej jednotky. Táto myšlienka návrh obohacuje a dotvára.

Hmota vertikálneho cintorína „The Last House“ je navrhnutá s miernou dávkou odvahy a provokácie. Tento návrh je obrazom ucelenej stratégie a jasnej vízie. Je zreteľný, čitateľný a zapamätateľný. A hoci architektúra tohto návrhu, jeho konštrukcia, či moderný technický obsah môžu znieť predčasne, táto myšlienka si zaslúži pozornosť. Čo ak práve tento návrh nie je iba experimentom, ale aj predvídavou víziou budúcnosti?

Text a fotografie autorka článku

V mene Sechmet

Viera Egypt'anov v posmrtný život je, rovnako ako ich prepracované náboženstvo, mýtickým labyrintom. Názor na smrť sa v tejto krajine vyvíjal a menil pomaly, postupne, rovnako ako postoj k posmrtnému životu a pohrebným rituálom.

Rovnako ako v súčasných náboženských predstavách, tak aj v egyptskom systéme existoval pohrebný rituál, ktorý sa od dnešných podstatne líšil. Egyptológovia sa zhodujú, že pozostával z trinástich až šestnástich častí, pričom na každú sa kládol špeciálny dôraz. Svedectvá doby sú dôkladne a nadčasovo vpísané do početných malieb v interiéroch hrobiek.

Pohreby podľa postavenia

Nie každý Egypt'an si mohol dovoliť rovnaký, ale hlavne úplný priebeh pohrebného obradu. Súviselo to so spoločenským postavením a v neposlednej miere i s materiálnymi možnosťami pozostalých. Posolkyňou smrti v Egypte bola bohyňa vojny a lekárstva Sechmet. Po jej odchode z určitého domu, vybehli na priedomie plačúce ženy, aby oznámili svetu, že niekto blízky zomrel. Na znak smútku si odhalili prsia a muži si dali oholiť hlavu, či v čase veľkého smútku si nechávali zarásť bradu. Na tretí deň telo za hromadného kvílenia vyniesli z domu v sprievode priateľov, známych a troch špeciálnych osôb. Išlo o „nosiťľa pečate boha, predstaveného balzamovačov“, „balzamovača Anupa“ a o „kňaza predčitateľa“. Pozostatky nakoniec preniesli ku kultovej bárke, ktorá ho mala odviesť k západnému brehu Nílu, teda tam, kde malo odpočívať vo večnosti na večné časy.

Mumifikácia

S Egyptom sa neodmysliteľne viaže mumifikácia, či balzamovanie, ako nevyhnutá súčasť každého pohrebu. Väčšinou sa odohrávala na špeciálnom mieste zvanom vabet (v preklade čisté miesto). Išlo o miestnosť v tvare písmena L. Počas Starej ríše bola táto sieň miestom obety potravín mŕtveho. Ak však hovoríme o bežných smrteľníkoch, nie je presne špecifikované miesto, kde sa mohol približne nachádzať. Keďže možno predpokladať, že pri mumifikácii sa spotrebúvalo obrovské množstvo vody, mohlo sa nachádzať blízko rieky Níl, alebo nejakého kanála na okraji púšte, pravdepodobne na východnom okraji pohrebiska. Podľa všetkého išlo o jednoduché budovy z prírodného materiálu so svojráznym stolom zakončeným hlavami psa alebo leva. Mumifikácia spravidla netrvala

dlhšie ako 70 dní, hoci v niektorých prípadoch to bolo o niečo dlhšie alebo naopak. Napríklad u kráľovnej Mersanch III. trvala 272 dní, no podľa rôznych správ aj dlhšie.

Obrad otvárania úst

Až po dôkladnom procese balzamovania sa mohol začať pohreb. U panovníkov sa spočiatku vydala posvätná bárka do kultových miest krajiny. Obrad ďalej prebiehal rôznym posväcovaním a zadymovaním ako rakvy, tak múmie a vyvrcholil obradom otvárania úst. Vykonávať ho mohli buď kňaz - obradník (sem), syn zosnulého, alebo, pri faraónoch, následník trónu. Obrad otvárania úst prebiehal tak, že daná osoba sa dvakrát špeciálnym kamenným nožom dotkla obličaja múmie, ktorý potom potrela mliekom. Výsledkom obradu malo byť oživenie tela

a zmyslov mŕtveho, čo zabezpečilo návrat jeho duše do telesnej schránky. Pri kráľovskom pohrebe vo veku pyramíd prebiehal v osobitnej miestnosti, v dielni sochárov a niekedy bol vykonávaný aj na soche s vernou podobizňou panovníka, uloženej v serdabe (miestnosť na uloženie sochy mŕtveho), postupne aj u ďalších. Napokon sa do hrobu poznávali jednotlivé veci potrebné pre večnosť (jedlo, veci dennej potreby, ale aj ďalšie

ako napríklad nábytok, bojové vozy a v preddynastickom a ranodynastickom období dokonca aj služobníci, pri tejto príležitosti aj usmrcovaní), a hrob spolu s pohrebnou výbavou (ktorej obsah závisel hlavne od sociálneho postavenia mŕtveho a jeho majetku), sa zapečatili.

Dôležitosť zádušného kultu

Veľký význam sa kládol na posmrtnú pamiatku - zádušný kult. Mal mŕtvemu neprestajne zabezpečovať večnosť. Zariadiť to mohol prvorodený syn, podobne ako keď si nebohý nestihol dať do poriadku pohrebné záležitosti počas života, preberal za ne taktiež zodpovednosť jeho najstarší syn, ktorý prostredníctvom kňazov zabezpečoval jedlo a všetko potrebné, čo mŕtvemu malo slúžiť pre večnosť. Faraóni pre takýto cieľ vytvorili remeselnícke dielne a statky, ktorých príjmy plynuli do nadácie, starajúcej sa o vykonáva-

nie obradov. O jej ekonomickú a náboženskú stránku sa starali kňazi, ktorí vykonávali aj zádušné kulty. Egyptan si začal stavať hrob ihneď potom, ako dosiahol slušné postavenie. Pohybovalo sa to v rozpätí 20-25 rokov. U faraónov to bolo oveľa skôr. Hrob bol pre

Egyptanov nielen miestom posledného odpočinku príbuzného, známeho, ale hlavne dejiskom večného života, kde sa živí mohli s mŕtvymi stretávať.

Katka Kmošenová

poistenie pohrebných nákladov

POIŠŤOVŇA
POŠTOVEJ BANKY

Myslite na svojich blízkych

dôstojná rozlúčka

Myšlienka predplatenia pohrebných nákladov siaha hlboko do histórie. Už v antickom Ríme existovali kluby, do ktorých členovia pravidelne finančne prispievali a z týchto príspevkov bol potom uhradený ich pohreb. Využívali ich najmä bežní rímski občania, ktorých pozostalí nemali dostatok financií na zaplatenie vysokých nákladov za pohreb.

Na Slovensku ponúka modernú formu tohto poistenia Poistovňa Poštovej banky. Klient, ktorý si uzavrel poistenie pohrebných nákladov už otázku, kto zaplatí jeho pohreb nemusí riešiť. Poistovňa vyplatí príbuzným zosnulého dohodnutú sumu a pomôže im zvládnuť ťažkú životnú situáciu. Suma, ktorú poistovňa vyplatí pozostalým, sa nezdaňuje a nepodlieha ani dedičskému konaniu. To znamená, že príbuzní majú peniaze k dispozícii rýchlo a môžu ich použiť na pokrytie nákladov spojených so smútočným obradom alebo kúpou náhrobného kameňa.

Poistovňa za smrť úrazom poisteného pozostalým vyplatí plnú sumu bez ohľadu na to, ako dlho klient poistenie platil. V praxi to znamená, že ak 50 ročný klient zomrie po dvoch rokoch od uzavretia zmluvy, poistovňa vyplatí jeho pozostalým 2 000 €, napriek tomu, že klient za dva roky na poistnom zaplatil iba necelých 196 €.

Keďže výdavky spojené s pohrebom bude mať klient pokrytý vďaka poisteniu pohrebných nákladov, peniaze, ktoré má nasporené už teraz, môže použiť na svoje účely, alebo na potreby svojich blízkych.

VÝHODY POISTENIA POHREBNÝCH NÁKLADOV OD POŠTOVEJ BANKY

- ✓ **nízka cena** pre každého
- ✓ **bez zdravotných prehládok**
- ✓ plnenie **nepodlieha zdaneniu a dedičskému konaniu**

informujte sa:

osobne
na poštách a v pobočkách Poštovej banky, a. s.

telefonicky
02 / 33 00 00 31

elektronicky
www.ppabk.sk

Preprava pozostatkov leteckou dopravou

Vo verejnosti väčšinou ešte rezonuje prenos ľudských pozostatkov po tragickom nešťastí vládneho špeciálu z ruského Smolenska do Poľska, či prevoz mŕtvych hokejistov po leteckom nešťastí pri Jaroslavlii do vlasti. Smrť však číha na dovolenke, na služobnej ceste, či dlhodobej práci v zahraničí, odkiaľ je potrebné preniesť telesné pozostatky do vlasti leteckou dopravou. Prinášame rozhovor s hovorkyňou bratislavského Letiska M. R. Štefánika – Aiport Bratislava, a. s., **Ing. Danou Madunickou** o preprave pozostatkov tiel leteckou dopravou.

Za akých okolností a špeciálnych podmienok sú prepravované ľudské pozostatky leteckou dopravou?

V prípade leteckej prepravy telesných pozostatkov rozlišujeme prepravu pozostatkov na palube lietadla (urna s popolom), v batožinovom priestore lietadla (truhla) a na samostatnej leteckej nákladnej linke, tzv. cargo linke (urna alebo truhla). Pozostatky vo forme ľudského popola by mali byť prepravované v napevno uzavretej nádobe, štandardne to býva urna, ako súčasť príručnej batožiny a na plnú zodpovednosť cestujúceho.

Cestujúci je povinný informovať pri kúpe letenky svojho leteckého dopravcu o preprave ľudských pozostatkov na palube lietadla a to už v čase výkonu rezervácie/nákupu letenky. Rovnako je cestujúci povinný na vyžiadanie predložiť svojmu leteckému dopravcovi a personálu pri

registrácii na let a pri výkone detekčnej kontroly na letisku úmrtný list a kremačný certifikát. V prípade potreby, musia byť oba dokumenty legalizované príslušným štátnym orgánom.

Pozostatky ľudských tiel môžu byť prepravované na všetkých letoch, alebo sú nato určené vybrané lety?

Na prepravu telesných pozostatkov sa nevzťahujú všeobecné podmienky, a každý dopravca si ich upravuje vo svojich vlastných prepravných podmienkach. Niektorí dopravcovia dokonca prepravu telesných pozostatkov v truhle v batožinovom priestore neumožňujú, ako napríklad náš vedúci dopravca Ryanair, ktorý sa zameriava výlučne na prepravu osôb. V prípade tohto dopravcu je možná iba preprava pozostatkov vo forme popola v urne na palube lietadla po predchádzajúcom upovedomení.

V akej časti lietadla sú vlastne prepravované telesné pozostatky?

Telesné pozostatky v inej, ako spoločnej forme, sa v truhle letecky prepravujú výlučne ako náklad v batožinovom priestore lietadla.

Môžu byť prepravované počas jedného letu viaceré pozostatky tiel na palube?

Počet truhel nie je limitovaný a závisí od prepravných kapacít leteckého dopravcu (od veľkosti nákladného priestoru lietadla). Telesné pozostatky musia byť umiestnené v truhle s hermeticky uzavretým vnútorným

puzdrom vyrobeným z bronzu, olova alebo zinku. Odporúča sa, aby bola rakva zabalená tak, aby nepripomínala svoj obsah, preto sa obvykle vkladá do dreveného obalu

Ak Slovák cestuje lietadlom do zahraničia, kde zomrie, bude jeho telo prepravené na Slovensko v rámci spiaťočnej letenky?

Nie, nebude.

Aký je postup pri náhlom úmrtí cestujúceho počas letu?

V prípade náhleho úmrtia cestujúceho počas letu sú jeho telesné pozostatky vyložené z lietadla na najbližšom letisku a protokolárne odovzdané kompetentným miestnym orgánom k ďalšiemu vyšetrovaniu. Na náklady pozostalých a po dohode s dopravcom môže byť objednaná náhradná doprava zomrelého.

Máte údaje, koľko ľudských pozostatkov bolo prepravených cez bratislavské Letisko M. R. Štefánika v tomto a v minulom roku? Z ktorých krajín bolo najviac pozostatkov Slovákov prepravených na bratislavské letisko?

Letisko Bratislava si nevedie podrobné štatistiky o počte prepravených urien a truhiel z/do Slovenskej republiky.

Rozprával sa mli

potiahnutého látkou.

Koľko stojí preprava pozostalého v lietadle? Kto platí leteckú prepravu telesných pozostatkov, štát, alebo pozostalí?

Letecká preprava ľudských pozostatkov je obvykle hradená a zabezpečovaná rodinnými príslušníkmi prípadne zamestnávateľom (ak osoba zomrela pri výkone svojej práce), ktorí o prepravu zosnulého požiadali a objednali si ju. Preprava ľudských pozostatkov je pomerne nákladná, ide až o niekoľko tisíc EUR, a preto sa cestujúcim odporúča, aby sa pripoistili pri ceste do zahraničia. V prípade úmrtia poisteného v zahraničí zabezpečuje prepravu jeho telesných pozostatkov na územie SR poisťovňa, ktorá hradí náklady s tým spojené, resp. ich preplatí. Môže dôjsť aj k výnimočným situáciám, kedy prepravu ľudských pozostatkov zabezpečuje štát. Vtedy sa spravidla jedná o významných štátnych činiteľov.

Hasičský a záchranný zbor pomoc a spolupráca

Kristýna Krásniková

Keď začujeme zvuk hasičskej sirény v opakujúcom sa kvartovom intervale „hó-rí“, väčšina z nás si automaticky predstaví šľahajúce plamene a kúdol' valiaceho sa dymu. Avšak hasiči okrem ohňa „hasia“ i ďalšie nespočetné množstvo naliehavých prípadov vyžadujúcich ich plné nasadenie. Pri svojich zásahoch sa neraz stretnú i so smrťou, s obeťami nešťastí rôzneho druhu. Preto nás zaujímalo ako a či nejakým spôsobom spolupracujú s pohrebnými službami.

Toto povolanie vyžaduje nielen vysokú fyzickú ale i psychickú spôsobilosť, čomu predchádza náročný výber vhodných adeptov a následný tréning.

Podľa Zákona č. 314/2001 Z. z. je prioritnou úlohou príslušníkov Hasičského a záchranného zboru poskytovať pomoc v prípadoch ohrozenia života, zdravia alebo majetku občanov. Paradoxom sa môže zdať, že najčastejšie hasiči pomáhajú občanom pri zásahoch technického charakteru (62 %), ako je odstraňovanie následkov dopravných nehôd, povodňové a záchranné práce, spolupráca so zložkami integrovaného záchranného systému, likvidácia závažných havárií s výskytom nebezpečných látok a technologická pomoc. Len 27 % z celkového počtu výjazdov realizujú hasiči práve v súvislosti s likvidáciou požiarov.

Hasičské zbory Slovenskej republiky disponujú i skupinou hasičov - lezcov špecializujúcich sa na záchranu z výšky a hĺbky pomocou lezeckej techniky. Taktiež skupinou hasičov - potápačov špecializujúcich sa na zásahy pod vodnou hladinou.

V roku 2010 vykonali príslušníci Hasičského a záchranného zboru 35 654 výjazdov na území Slovenska. Pri týchto zásahoch pomohli v núdzi viac ako 15 tisíc osobám. Počas mimoriadnych udalostí závažného charakteru prichádzajú hasiči do kontaktu aj s ľudskými pozostatkami, pričom

v takýchto prípadoch postupujú v súlade s inštrukciami a služobnými postupmi polície a kompetentnými orgánmi. Pri mimoriadnych udalostiach príslušníci Hasičského a záchranného

Úlohou Hasičského záchranného zboru je predovšetkým sprístupniť telo zosnulého lekárskej obhliadke a policajnému zboru.

zboru kooperujú so záchranárskymi zložkami a v drvivej väčšine prípadov poskytujú nasadenie špeciálnej hasičskej techniky, vecných prostriedkov alebo hasičov s odbornosťami, ktorými iné záchranárske zložky nedisponujú. Pokiaľ ide o nezvyčajné prípady úmrtí v extrémnych podmienkach, úlohou Hasičského záchranného zboru je

predovšetkým sprístupniť telo zosnulého lekárskej obhliadke a policajnému zboru. Až následne s telom môže manipulovať pohrebná služba. Do fyzického kontaktu so zosnulým sa hasiči snažia prichádzať skutočne len vo výnimočných prípadoch. Následne je potrebná dostatočná dezinfekcia odevu, niekedy dokonca i úplná likvidácia. Postupy sa rôznia, záleží na type udalosti.

Uvediem príklad úmrtia vo výške, kedy žeriavnik dostal infarkt. Vtedy bolo potrebné pomocou lezeckej techniky dostať telo na zem. Pred tým však lekár musí vykonať obhliadku priamo vo výške. Preto je dôležitá spolupráca s tímom lekárov, ktorý s podobnými extrémami nemajú problém. Ďalším príkladom je úmrtie bezdomovca na strome spôsobené požiarom provizórneho obydlija. V tomto prípade bolo nutné dostať pozostatky

na zem rozrezaním kmeňa zhoreného stromu. Stáva sa, že telo obete je niekoľko dní, alebo dokonca i týždňov v byte zavalené nejakým bremenom. Vyprošťovanie v tomto prípade tiež zostáva na hasičoch. Pri podobných

zásahoch používajú masky a dýchacie prístroje, nakoľko mŕtvoly sú vysoko jedovaté. Avšak nie je pravidlom, že podobným vybavením disponujú i pohrebné služby. V rámci legislatívnych kompetencií Hasičského a záchranného

zboru nie je definovaná aktívna spolupráca alebo iná forma spolupráce s pohrebnými službami počas zásahov. Skutočne záleží na konkrétnej situácii a vzájomnej dohode a ochote. Stalo sa že telo bolo v lese, kam sa pohrebná služba nie je schopná dostať, preto bolo potrebné sprístupniť ho a pomocou saní odviehať na miesto, kde si ho mohli prebrať.

Ako som sa dozvedela z rozhovoru s pánom pplk. Ing. Dušanom Timkom, s pohrebnými službami majú hasiči aj nepríjemné skúsenosti. Stáva sa, že pri hromadných nešťastiach, alebo haváriách sa konkurenčné firmy o telá obetí skoro bijú. Často krát nie sú ochotní akceptovať legislatívu a pokúšajú sa zosnulého naložiť skôr ako je to možné.

Za spoluprácu pri príprave tohoto článku ďakujem najmä **pplk. Ing. Dušanovi Timkovi** a **kpt. Ing. Silvii Jančovičovej** hovorkyni HaZZ.

Tvorba webstránok na kľúč

- ▶ Redakčný systém
- ▶ Audit stránok
- ▶ Intranetové aplikácie
- ▶ Online marketing

www.aglo.sk

Židovské pohreby sú plné symboliky

Umierajúci človek nesmie byť sám. Stráž u neho vykonávajú zväčša dvaja členovia Pohrebného bratstva. Pohreb sa má konať v deň úmrtia, alebo na druhý deň. Zosnulého nesmú zdobiť žiadne šperky, žiadne ozdoby ani iné cennosti. Po pohrebe sa začína šiva, sedemdenné obdobie smútku.

Aké sú pohrebné zvyklosti pri pochovávaní mŕtvych, prečo Židia nebožtíka obliekajú do bieleho rubáša a prečo na židovských cintorínoch zdobia okraje hrobov kamienky? Hovoríme s **Vierou Kamenickou**, fotografkou a pracovníčkou SNM - **Múzea židovskej kultúry** v Bratislave, ktorá za roky svojej praxe pozná dôkladne židovské zvyklosti a neustále ju dojímajú.

Podľa judaizmu by chorý človek nemal byť v chorobe a smrti sám - je povinnosťou najbližších príbuzných postarať sa o neho... Čím je špecifický židovský spôsob pomoci, ak je niekto smrteľne chorý a pomaly zomiera?

Tak ako radosť je úplná v spoločenstve blížnych, rovnako dôležitá je účasť a súcitiť v bolesti. Micva znamená náboženské prikázanie, ktoré je praktizujúci Žid povinný dodržiavať a plniť. Medzi micvy patrí aj návšteva chorého (bikur cholim). Ide o službu lásky k blížnemu, ktorú

v tomto duchu musíme chápať a prijímať vo svetle Božieho želanja, ale aj ako prirodzene vychádzajúcu z ľudskej podstaty. Návšteva chorého má rozptýliť a uľahčiť bolesť, utrpenie a zanechať príjemný vplyv. Tieto okolnosti vysvetľuje napríklad aj Babylonský Talmud (Ži-

dovský zákon a tradície, 6. stor. n. l.). Skupina ľudí sa môže podieľať snahou o uzdravenie aj spoločnými modlitbami, čítaním Žalmov. V židovskej literatúre je popísaný zápas o život s anjelom smrti. Pri posteli čaká na dušu, ktorá sa uvoľní z objatia tela. Potom ju anjel odnesie pred Boží trón. V Tal-

mude sú uvedené štyri prostriedky, ktoré sú nápomocné k zvráteniu tohto osudu: dobročinnosť, modlitba, zmena mena a spôsobu života. „Náhradné“ meno sa vyberá v texte Tóry spomedzi mien spravodlivých, alebo sa použije slovo Chaj, čo znamená život. V prípade uzdravenia sa meno naďalej používa. Uzdravený prichádza do synagógy, kde ho členovia obce zdravia: „Nech je k tebe i naďalej milosrdný Ten, ktorý ti preukázal toľko dobra.“

Vo chvíli umierania je vzácna príležitosť k uzmierneniu prípadných krívd a nedorozumení.

Aké sú medzi Židmi zvyklosti pri zomierajúcom? Vnímajú pomoc blížnemu v takejto

ťažkej životnej situácii ako „bratstvo“?

Samozrejme, autorita lekára, liečiteľa je prvoradá, akceptovaná. O zachovávanie zvláštnych obradných predpisov a dodržiavanie dôstojnej starostlivosti o umierajúceho a mŕtveho sa

starajú príslušníci Pohrebného bratstva - Svätého spolku Chevra Kadiša. Tieto združenia sú tak staré, ako samotné obce. Jej členovia považujú za svoju svätú povinnosť stáť pri umierajúcom a vykonať významné slávnostné úkony, ktoré majú svoju takmer dvetisícročnú tradíciu. Členovia tohto spoločenstva nezištne navštevujú a ošetrojú chorých, umierajúcich a konajú dobré skutky. Ich skutky vyplývajú zo židovského pohľadu na život, z lásky k blížnemu a z hlbokéj úcty k životu, pretože práve na nej leží hlavný dôraz judaizmu. Členstvo v tomto spolku patrí medzi najvyššie počty pre príslušníka židovskej komunity. Výročné schôdze členov Pohrebného bratstva posilňujú vedomie spolupatričnosti.

Berú Židia smrť ako prirodzenú súčasť svojho života? Ako sa s ňou vyrovnávajú?

Prirodzená smrť je prirodzenou súčasťou života. Napriek tomu je smrť zväčša prijímaná ako tajuplná, bolestná udalosť. Umierajúci človek nesmie byť sám. Jeho život je vnímaný ako slabnúce svetielko, preto sa v jeho okolí snažia vytvoriť pokojné prostredie, aby hluk, či hlasný nárek neurýchlil smrť. Príbuzní i prítomní členovia Chevra Kadiša tichým hlasom odriekajú modlitby a žalmy predpísané k tejto príležitosti. Vo chvíli umierania je vzácna príležitosť k uzmierneniu prípadných krívd a nedorozumení. K posledným modlitbám by sa malo zísť aspoň desať dospelých mužov (minjan). Výstižné sú slová modlitby Adon olam (Pán sveta): „Do jeho rúk odovzdávam svoju dušu, keď usínam i keď sa prebúdzam a so svojou dušou i svoje telo. Hospodin je so mnou, nebojím sa.“ Na záver všetci prednesú Šema Jisrael: „Slyš, Izrael, Hospodin náš Boh, Hospodin jediný...“

Ako prebieha príprava na židovský pohreb, keď človek zomrie? Judaizmus určuje, že do truhly sa nesmú vkladať šperky ani kvety, nesmie byť rozdiel medzi chudobným a bohatým. Naozaj smrť stiera všetky rozdiely?

Keď nastane smrť človeka, jeho telo uložia na dlážku s nohami smerujúcimi k dverám miestnosti a pod hlavu mu podložia tvrdý predmet. Uloženie nebožtíka na zem je uvedené v Mišne (základ Talmudu; hebrejsky opakovanie, štúdium, výuka. Talmud, doslovne učenie, štúdium, autoritatívny celok židovského zákona a tradície). Nebožtík má neustále strážcu. Stráž u zosnulého sa nazýva šmira a vykonávajú ju zväčša dvaja členovia Pohrebneho bratstva. Pozostalý zažne sviečku, alebo olejovú lampu. V niektorých komunitách je zvyk zakrývať zrkadlá.

Mŕtvy je v pohrebnej sieni (Bejt Olam - dom večnosti) na cintoríne umytý a rituálne očistený. Očista tela sa nazýva tahara. Vykonáva sa na špeciálnej doske, alebo kamennom stole, prispôbenom na odtekanie vody. Členovia Chevri

Kadiše používajú pri očiste tela mŕtveho špeciálne rituálne predmety, ako napríklad džbány na omývanie, hrebene a čistítka na nechty.

Očistu pozostalí ukončia citátom zo Žalмов. Nebožtíka oblečú do bieleho rubáša. Odev je ušitý z bieleho plátna. Muži môžu byť zahalení aj talitom (modlitebný šál), z ktorého je odpáraná atara a cicit,

významná súčasť náboženského života (vlákna, uzlíky a obtočenia upomínajúce na 613 Božích príkazov a zákazov). Mnohí sa o svoj pohrebný rubáš postarajú aj v predstihu. Pohrebný odev tachrichim bol súčasťou výbavy. Skladá sa z pokrievky hlavy, nohavíc, košele, opasku, šálu a ponožiek. Pre ženy sa pripravuje zodpovedajúci odev. Časti odevu boli v minulosti zošívané ručne, bez uzlíkov.

Na oči a na ústa je zvykom klásť hlinené čriepky. Odôvodnení je niekoľko: aby zlý duch nemohol vniknúť do tela; aby boli oči chránené pred jasom, ktorý má sprevádzať príchod Mesiáša. Do ruky

Kremácia a balzamovanie odporujú tradičnému židovskému pochovávaniu. Židovský zákon ich zakazuje ako urážajúce.

nebožtíka je vkladaná vetvička v tvare Y. Mŕtve mu má slúžiť na podopieranie alebo ako nástroj na vyhrabávanie, aby bol pripravený k príchodu Mesiáša. Podľa textu v Talmude sa mŕtvi z diaspóry po príchode Mesiáša premiestnia do izraelskej zeme. Tá im je sprítomnená aj vo forme vrecúška hliny z Izraela, ktoré im je uložené pod hlavou.

Podľa židovského zákona má byť pohreb čo najskôr, podľa možnosti do dvadsaťštyri hodín. Prečo je nutné konať takto rýchlo pri židovských obradoch?

Uloženie mŕtveho do zeme, hebrejsky kvura je jedným zo základných predpisov judaizmu. Pohreb sa má konať v deň úmrtia, alebo na druhý deň. Jediným dôvodom k odkladu je šabat (hebr. odpočinutie; sobota, deň zasvätený odpočinku od všednej činnosti) alebo sviatok. Už z biblických prameňov sa dozvedáme o prejavoch úcty k nebožtíkom. Dozvedáme sa o veľkej starostlivosti Abrahama, ktorý zakúpil pre svoju ženu Sáru hrobové miesto v jaskyni Machpela. Podľa starovekého zvyku sa mŕtvolu pred pochovaním umiestni na máry a do hrovej jamy sa uloží bez truhly. V diaspóre

(židovské usídlenie mimo zem Izrael), sa k pochovávaniu používajú prosté truhly. Kremácia a balzamovanie odporujú tradičnému židovskému pochovávaniu. Halacha (židovský zákon) ich zakazuje ako urážajúce.

Zákony Tóry (päť kníh Mojžišových, Zákon), predpisujú obecnú povinnosť, že aj neidentifikovaný mŕtvy alebo zločinec musí byť dôstojne pochovaný v deň úmrtia. Horiaca svieca pri nebohom symbolizuje dušu, ktorá doteraz prebýva medzi nami. Ešte celý rok horí v dome plamienok sviečky, venovaný pamiatke na otca alebo matku, tridsať dní na pamiatku manžela, dieťaťa, sestry alebo brata. Samotné pochovávanie trvá krátko, ale je plné symbolov. Zosnulého nesmú zdobiť žiadne šperky, žiadne ozdoby ani iné cennosti, ale iba „židovská náuka a dobré skutky“. Do hrobu sa uloží iba to, čo sa stalo jeho pevnou súčasťou ako napríklad protéza končatiny.

Ako prebieha rozlúčka s mŕtvym, je spojená s odriekaním modlitieb, smútočnou rečou či inými zvykmi?

Účasť na pohrebe, útecha pozostalých je chvályhodným, dobročinným skutkom. Poradie pohrebných obradov nie je vo všetkých obciach rovnaké, ale zvyčajne sa začína symbolickým natrhnutím odevu najbližšieho príbuzného, zvané kri'á. Toto gesto, vyjadrujúce bolesť a smútok pochádza z biblických príbehov. Nebolo činom rozumu, ale inštinktívnym gestom. Súčasťou rozlúčky so zosnulým môže byť oficiálna smútočná reč a rozlúčka predstaviteľa obce, ktorej bol zosnulý členom. Nechýbajú slová vďaky, útechy a prianí. Zahalená truhla alebo máry sú odvezené do modlitebnej siene ohel na cintoríne, kde rabin, alebo osoba, ktorá vedie smútočný obrad odrieka predpísané texty. Spravidla prvou je modlitba Ha-cur tamim po 'olo (Skala, Jeho dielo je dokonalé), alebo Žalm 16, začínajúci slovami „K Tebe sa utiekam, môj Bože, ochraňuj ma!“ Ak syn zosnulého vedie bohoslužbu, zastupuje zosnulého otca alebo matku. Je to veľkolepý prejav úcty

voči rodičom, ktorí ho priviedli na svet a vychovali. Po spustení rakvy do hrobu, povedia prítomní: „Nech odpočiva v pokoji!“

Súčasťou obradu môže byť hesped (chvála). Muži potom na znak poslednej pocty hádžu do hrobu po troch lopatkách hliny. Túto časť pohrebu ukončujú spomienkové modlitby na duše (Hazkarat nešamot). Modlitba Jizkor začína slovami „Spomeň si Bože“. Zvláštnou, emotívnou modlitbou, prednášanou pri pohrebe, pri posvätení náhrobku, pri spomienkových obradoch a niektorých sviatkoch je „El male rachamim,“ (Bože, plný súcitu). Spomína sa v nej na duše zosnulých príbuzných, mučeníkov, obete šoa (holokaustu), padlých za slobodu, aby bol ich „kľud pod krídlami Božskej prítomnosti dokonalý“. Trúchliaci odriekajú Kadiš, (v aramejčine „svätý“), modlitbu požehnaní a chvály. Mnohí považujú Kadiš za modlitbu smútiacich, ale v skutočnosti je chválou Božej moci a vôle a od trápenia na onom svete. Po nehlása smrť blízkeho príbuzného, či vieru v posmrtný život. Na pohreboch sa konajú finančné zbierky. Do špeciálnych schránok (pokladničiek), sa vkladajú milodary. Z nich sú hradené pohreby chudobných veriacich, podporujú sa chorí a nemajetní.

S akými pohrebnými rituálmi sa môžeme stretnúť v židovskej kultúre, v ďalších dňoch či mesiacoch po pohrebe?

Synovia sa denne modlia kadiš za zosnulých rodičov po celý rok od pohrebu a vo výročný deň úmrtia počas celého života. Za ostatných členov rodiny trvá smútočná doba tridsať dní šlošim, ktoré začínajú odo dňa pohrebu. Po ukončení pohrebného obradu prítomní prejavujú pozostalým sústrasť. Pri odchode z cintorína býva miestnym zvykom odtrhnutie trsu trávy a prenesenie slov: „On pamätá, že sme prach“ a rituálna očista. Posledný pozdrav pri odchode z cintorína znie: „Nech je požehnaná pamiatka spravodlivých. Nech sú všetci

účastní večného kľudu duše.“ Keď je hrob naplnený hlinou, cituje sa z knihy Kazateľ: „A prach sa vráti do zeme, kde bol, a duch sa vráti k Bohu, ktorý ho dal.“ Vonkajšie prejavy smútku pochádzajú z biblickej tradície. Natrhnutie odevu, sypanie popola na hlavu, sedenie na zemi... v neskorších dobách na slam-

níku alebo nízkej stoličke. Doba smútku šiva trvá sedem dní. Najbližší mužský príbuzný odrieka za nebohého jedenásť mesiacov aramejskú modlitbu Kadiš, ktorá vyjadruje nádej, vieru a odovzdanosť do vôle Božej. Podľa tradície táto modlitba oslobodzuje mŕtveho od trápenia na onom svete. Po jedenástich mesiacoch sa na hrobe vztýčuje náhrobný kameň (maceva). Na ňom je vyryté meno zosnulého, vhodné oslavné vety, v prípade náhrobkov kohenov a levitov tradičné emblémy (žehnajúce ruky alebo krčah). Na výročie úmrtia spomínáme na zosnulého zapálením špeciálnej jarcajtovej sviečky, ktorá horí 24 hodín, odriekaním modlitby Kadiš, návštevou hrobu. Pri návšteve sa na hrob ukladajú kamienky.

U kresťanov je zvykom držať smútok po zosnulom zhruba rok a nosiť smútočné oblečenie. Čo zvyknú dodržiavať najbližší príbuzní zosnulého a čím je poznačené ich najbližšie obdobie smútku?

Cintorín je miestom vzbudzujúcim úzkosť. Jeden z jeho hebrejských názvov je bejt hakvarot, dom hrobov. Židia, ktorí ovládajú obsah hebrejských výrazov ho nazývajú bejt hachajim, dom živých, alebo dôverne známe z jidiš getort, čo

je skomolenina nemeckého „gut Ort“ (dobré miesto). Po návrate do domova je pozostalým ponúknutý pokrm: se’udat havra’a, vajce a chlieb. Začína šiva, sedemdenné obdobie smútku. Smútiaci si obuje plátennú obuv a usadne na zem, alebo nízku stoličku. Pôvod smútočného týždňa nájdeme už v staroveku. Počas šiva smútiaci nevykonáva žiadnu prácu. Členovia obce ho však neopúšťajú. Navštevujú ho, snažia sa mu pomáhať, povzbudiť ho. Nakoľko sa nezúčastňuje bohoslužieb v synagóge, členovia zbožných komunít mu prinášajú Tóru k spoločným modlitbám. Svätenie šabatou prerušuje obdobie smútku.

Židovské hroby sú zaujímavé aj reliéfmi na pomníkoch - na mnohých sú zvieratá i rastliny. Čím sú ešte zaujímavé z pohľadu cintorínskej architektúry a aké symboly znázorňujú?

Židovské cintoríny boli zakladané mimo obývané územia, ale v súčasnosti nachádzame mnohé príklady, kedy sa následkom rozrastajúcej výstavby miest ocitli v ich blízkosti, dokonca v ich strede. Rušiť pokoj nebožtíkov je neprípustné. Zosnulý patrí zemi, do ktorej bol uložený. Navždy. Exhumácia je prípustná iba vo veľmi výnimočných prípadoch. Všetko, čo rastie na hrobe je jeho súčasťou. Aj skosená tráva z hrobu musí byť uložená na pozemku cintorína. Je neprípustné vysádzať na hrobe rastlinu, ktorá čerpá

živinu z pôdy. Miesto pochovania je označené náhrobkom. Nápis na náhrobku obsahuje hebrejské meno zosnulého, hebrejské meno jeho otca, dátum úmrtia podľa židovského kalendára. Môže byť doplnené aj dátumom podľa sekulárneho kalendára. Text môže byť doplnený eulogiou, florálnou dekoráciou, dekoráciou vyjadrujúcou meno zosnulého

V tridsiatych rokoch 20. storočia žilo na území Slovenska asi 140 000 židov. Pri poslednom sčítaní ľudu sa k židovskej viere prihlásilo 1260 občanov

(napríklad vyobrazenie medveďa pri mene Dov, vlka pri mene Ze'ev, ryby pri mene Fischer, Fischmann, jeleň pri mene Hirsch), symbolika povolania - kniha symbolizovala učiteľa, mažiar lekárnika. Špeciálne symboly žehnajúcich rúk a levitská konvica sú zobrazované na náhrobkoch členov kňazského a levitského rodu.

Kresťanským sviatkom, ktorý je typickým pre spomienku na mŕtvych, je sviatok zosnulých. Na Vianoce si v mnohých rodinách príbuzní pripomenuli zosnulých voľným jedným miestom pri prestretom stole. Majú aj Židia nejaké sviatky, kedy si zvlášť pripomínajú zosnulých a akým spôsobom?

Zbožní Židia si pripomínajú výročia vážených cadikov - rabínov a všeobecne uznávaných čestných, zbožných a múdrych ľudí. Izraelský kalendár uvádza jarcajtové dáta významných osobností, vrchných rabínov, predstaviteľov kultúry, hláv štátu a podobne. V Izraeli sa konajú občianske i náboženské obrady na pamiatku obetí holokaustu a rasového

násilia, ale aj na pamiatku tých, ktorí položili svoje životy pri obrane Izraela. Zapaľujú sa spomienkové svetlá ako k jarcajtu, v celej zemi znejú jednu minútu sirény, rozhlas a televízia vysielajú spomienkové bohoslužby. Tradíciu pripomínania si obetí holokaustu prevzali aj krajiny mimo štátu Izrael. Na Slovensku si ju pripomíname 9. septembra.

Zhovárala sa: Zuzana Voštenáková

Fotografie: Viera Kamenická, Múzeum židovskej kultúry v Bratislave a Pavel Ondera

Dodatok

Viera Kamenická, fotografka, pracovníčka SNM - Múzea židovskej kultúry

Pracuje v Múzeu židovskej kultúry od jeho založenia v roku 1993. Každý jeho predmet jej prešiel rukami pri fotodokumentácii, príbehy mnohých predmetov pozná a neustále ju dojmávajú. „Často sa nás návštevníci pýtajú, ktorý predmet v našej expozícii je najzaujímavejší.

Tá otázka ma nemôže zaskočiť, pretože viem, že každý z tých vystavovaných predmetov je vzácny už len tým, že „prežil“. Mnohé z nich pochádzajú z násilne zaniknutých synagóg, mnohé pochádzajú zo židovských domácností, ktorých členovia neprežili,“ spresňuje Viera Kamenická.

V tridsiatych rokoch 20. storočia žilo na území Slovenska asi 140 000 židov. Pri poslednom sčítaní ľudu sa k židovskej viere prihlásilo 1260 občanov Slovenska. Preto Viera Kamenická vníma múzeum ako jedinečné miesto, kde je možnosť spoznať časť histórie našej krajiny, histórie, kultúry i náboženstva časti jej obyvateľstva. „V rámci dokumentácie židovskej, predovšetkým synagogálnej architektúry som prešla s kolegami celé Slovensko. Tá bilancia je smutná. Rovnako aj stav cintorínov.“ Na Slovensku je vyše tisíc židovských cintorínov. Často sú miestom posledného odpočinku významných osobností, ktorých pôsobnosť presiahla aj rámec komunity, ale nájdeme aj roztrúsené menšie cintoríny, do ktorých sa zahryzol zub času alebo ľudská zloba. „Židovské organizácie sa nestíhajú fyzicky, ani finančne postarať o všetky. Generácia, ktorá chodila k hrobom svojich blízkych vymiera. A preto jasne žiaria iniciatívy organizácií, škôl, ktoré prevzali starostlivosť o opustené židovské cintoríny. Príkladom je škola v Giraltovciach, či skupina nadšencov v obci Častá,“ spresňuje Viera Kamenická.

V Bratislave nájdete unikátny cintorín, kde je pochovaný aj rabin Chatam Sofer. Cintorín bol založený asi v roku 1670. Do roku 1846 sa v ňom nachádzalo vyše tisíc hrobov v troch vrstvách. V roku 1942 vtedajšia vláda rozhodla o likvidácii cintorína a následne o vybudovaní tunela a cestnej komunikácie cez územie cintorína. V tej dobe, keď už prvé transporty židov odchádzali do koncentračných táborov sa podujalo zopár odhodlaných veriacich k záchrane aspoň malej časti najstaršieho cintorína s hrobom Chatama Sofera. Dielo sa podarilo. Tie časy „prestálo“ 22 hrobov a v súčasnosti sú v prostredí súčasnej architektúry poslednou hmotnou pamiatkou na slávne obdobie pôsobenia Chatama Sofera v Bratislave (ZV)

V posledných dvoch mesiacoch prebehli v Európe dve medzinárodné výstavy z oblasti pohrebništva a služieb či produktov súvisiacich s ním. Redakcia vášho magazínu Slovenské pohrebništvo si nenechala ujsť tieto príležitosti a dnes o ich priebehu môžeme informovať.

Devota zaujala ponukou nezvyčajných trendov v obore. Ide napríklad o pochovávanie zosnulých v prírode, kde nie je možné stavať pomníky a kríže, miesto posledného odpočinku, ktoré si pozostali vyberú a použijú, v budúcnosti nájdu len podľa súradníc GPS. Príroda v tých miestach ostáva nedotknutá, rastie ďalej podľa svojich zákonitostí a človek tak prakticky splynie s prírodou. Zaujali i nezvyčajné tvary truhiel, pozlátené sarkofágy či šperky obsahujúce popol zosnulých. Ťahákom boli i automobily rôznych značiek, ktorým dominovalo Maserati v úprave pohrebného voza. Devota bola skvele organizačne pripravená a právom vzbudila veľký medzinárodný záujem i v médiách.

Jesenné

DEVOTA RIED 2011

V hornorakúskom meste Ried im Innkreis sa 23. až 25. septembra zišli vystavovatelia z pätnástich krajín, aby ponúkli svoje produkty a služby. Najbližšie domov mali vystavovatelia z Rakúska, Nemecka, Česka a Talianska. V troch halách bolo celkovo až 115 vystavovateľov. Pre porovnanie, bratislavskej výstavy INTERBEAUTY (čo je porovnateľná výstava z hľadiska úzkej špecifikácie), sa zúčastnilo 151 vystavovateľov len zo šiestich krajín Európy.

výstavy

FUNÉRAIRE PARIS 2011

17. až 19. novembra prebiehala v Paríži druhá jesenná výstava z oboru, ktorú sme nemohli ako členovia EFFF (European Federation of Funeral Services – Európska Federácia Pohrebných Služieb) vynechať. Podobne ako v rakúskom Riede i tu sa zišli vystavovatelia z pätnástich krajín. Najďalej domov to mali vystavovatelia z USA, Číny a Honk Kongu. Počet obsadených plôch sa oproti Devote zvýšil takmer presne na dvojnásobok, 227 vystavovateľov. Svoje služby či prácu tu ponúkali aj leteckí prepravcovia, ďalej thanatopraktikovia, psychologovia. Nové trendy v pohrebníctve tiež

prezentovali spoločnosti, ktoré sa rozhodli prísť s novinkou, s urnami zo samorozložiteľného materiálu vodou. Urny s popolom sa namiesto do zeme ukladajú do riek, morí. Na ekológiu vsadili výrobcovia truhliel z tvrdého papiera, ktorý sa dá opatriť takmer akoukoľvek potlačou na základe požiadaviek pozostalých, truhliel, ktoré sú šetrnejšie k životnému prostrediu, či sa to týka rozložiteľnosti v zemi, alebo kremácie.

Samozrejmosťou boli mechanizmy na úpravu terénu, od malých ručných až po obrovské multifunkčné stroje, nekonečné tvary a modifikácie urien, truhliel, náhrobných kameňov, kolumbárií, ozdobných nápisov, stojanov, váz až po malé prívesky z ušľachtilých a drahých kovov a iných vzácnych materiálov.

Na záver dovoľte redakcii malé zamyslenie

Pohrebnícky priemysel, podobne ako iné, je v Európe živým, vyvíjajúcim sa organizmom, ktorý kráča s dobou a úmerne k požiadavkám klientov inovuje svoje služby i produkty. Naše malé, zväčša konzervatívne Slovensko, ako keby zaspalo niekedy v polovici minulého storočia a spí do dnešných dní. Len veľmi pomaly a aj to len kde tu, sa na chvíľu preberie, aby opäť vzápätí upadlo do tvrdého spánku. Na výstavách sa nezúčastňujeme nielen ako vystavovatelia, ale ani ako návštevníci. Ponúkame stále to isté, používame stále tie isté náradia, spôsoby a praktiky. Sme spokojní s dosiahnutým stavom, najväčšie aktivity sme schopní vyvinúť len pri konkurenčnom boji. Zabúdame však, že konkurovanie nespočíva v šikovnosti ako získať nebožtíka z cudzieho auta do svojho, ale v poskytovaní tovaru a služieb tej najvyššej kvality. Potom už je rozhodnutie len na strane klientov.

Výstavy sú dôležitou súčasťou rastu firmy, nevynechávajme a neignorujme ich.

Skrášlite hrobové miesta blízkych počas zimy

Miesto posledného odpočinku vašich zosnulých by malo byť upravené počas celého roka. Upraviť hrob od zapálenia sviečok až po čistenie pomníkov by ste nemali zabudnúť ani v tomto čase, počas zimy. Ako by teda mala vyzerat' úprava hrobu? Hovoríme s odborníčkou Alexandrou Hatalovou z firmy Saleva v Bratislave, ktorá sa zaoberá úpravou hrobových miest a hrobového okolia.

Odstráňte nečistoty

Pred zimou je dôležité odstrániť všetky dekorácie, ktoré by mohli počas zimného, a najmä daždivého počasia, poškodiť kamenné časti hrobového miesta. Ako spresňuje Alexandra Hatalová, v praxi dochádza najčastejšie k znečisteniu alebo poškodeniu náhrobných kameňov. „Už pri výbere dekorácií je dôležité dbať na to, aby neobsahovali kovové časti, ktoré korodujú a spôsobujú hrdzavé flaky. Ťažko odstrániteľné sú aj škvrny od vosku, ktorý sa vpija do kameňa a spôsobuje masťné tmavé škvrny. Bezpečnejšie sú preto svietniky, ktoré sú uzavreté a stabilné proti vyvráteniu vetrom.“ Ak už k takému znečisteniu došlo, je vhodné zveriť tieto práce do rúk odborníkom a nechať po zime náhrobný kameň chemicky vyčistiť.

Úprava zakrytého i odkrytého hrobu

Hroby na vidiekoch sú často inak upravené ako na mestských cintorínoch. „Z našich skúseností môžem povedať, že v mestách ľudia uprednostňujú zakryté hroby. Takéto hrobové miesta však patria k cenovo nákladnejším. Pozostalým vyhovuje jednoduchšia údržba a radšej na výročia hrob skrášlia vencom, alebo inou dekoráciou,“ spresňuje Alexandra Hatalová.

Na slovenskom vidieku uprednostňujú mnohé rodiny skôr hroby s priestorom na výsadbu, hoci samozrejme, všetko záleží od zvyklostí konkrétnej rodiny a regiónu. Mnohí ľudia pri

Alexandra Hatalová

mieste posledného odpočinku svojich blízkych dbajú na to, aby na ňom bola záplava kvetov ako prejav ich úcty k zosnulým. Preto, pokiaľ sú na hrobe vysadené trvalky, je podľa Alexandry Hatalovej potrebné ich chrániť pred zimou čečinou, ktorá okrem ochrannej funkcie aj skrášli hrob.

Pomôžu aj profesionáli

Kedysi bolo dobrým zvykom, že k cintorínu patrilo záhradníctvo, zamerané na celoročné úpravy a údržbu hrobov. Správca cintorína dbal na pranie zákazníkov z radov pozostalých a staral sa o výzdobu hrobu k výročiu zosnulého i na ostatné sviatky spojené so spomienkami na zosnulých. Po druhej svetovej vojne sa začali cintorínske záhradníctva rušiť. V dnešnej uponáhľanej dobe je však času málo, niekomu nedovoľuje starať sa o hrob pracovné vyťaženie, zdravotné ťažkosti či vzdialenosť. Vtedy dobre padne využiť služby profesionálov, či už jednorázovo, alebo celoročne. Jednorázové služby využívajú podľa Alexandry Hatalovej predovšetkým klienti, ktorí chcú mať upravený hrob na nejakú špeciálnu udalosť, či už na Dušičky, alebo dátum výročia, prípadne sa chcú s touto novou službou oboznámiť. Medzi ďalšími doplnkovými službami nájdete napríklad aj očistenie hrobového miesta od machu a lišajníkov, od hrdze a vosku, donášku kvetov, výsadbu a množstvo ďalších. Dôvody prečo využívajú tieto služby sú rôzne. Niekomu to nedovoľuje vzdialenosť, pracovné zaťaženie, či zdravotné ťažkosti, ale sú i klienti, ktorí chcú chvíľu na cintoríne nerušene stráviť v spomienkach na svojich blízkych.

Na zosnulých nám záleží

Na Slovensku zatiaľ nie je veľa firiem, ktoré poskytujú starostlivosť o hrob, v zahraničí sú však tieto služby bežné. Každá krajina je svojim spôsobom špecifická v prístupe starostlivosti o hrobové miesta. Ako spresňuje Alexandra Hatalová, vychádza to

z histórie, náboženstva, ako i zvyklostí konkrétneho národa. „Čo sa týka Slovákov, vnímame, že im záleží na tom, aby posledné miesto odpočinku ich blízkych bolo upravené. Stretávame sa s tým, že majú záujem o úpravu, nielen z estetického hľadiska, ale ich požiadavky ovplyvňuje aj citový vzťah so zosnulým. Dobrým príkladom je výsadba kvetov, kde často žiadajú práve tie, ktoré mal ich blízky rád počas života.“

Starostlivosť po celý rok

Vzhľad hrobového miesta možno meniť v priebehu ročných období - od jari až po zimu. Medzi najdôležitejšie faktory, podľa ktorých je potrebné sa rozhodovať pri starostlivosti oň, je samotná poloha hrobu. Treba zväžiť pôdne a svetelné podmienky a prístupnosť v rámci terénu. Pri práci sa vo firme Saleva často stretávajú s veľmi vkusne upravenými hrobovými miestami. „Počas zimného obdobia odporúčame používať prírodné materiály, a to najmä čečinu. Rôzne vence, ikebany, alebo kytice, ktoré sú kombináciou čečiny a umelých kvetov sú alternatívou, ktoré skrášlia hrobové miesto na dlhé obdobie.“

V ostatných mesiacoch roka, ak sa rozhodnete pre výsadbu, odporúčajú kombináciu trvaliek a sezónnych rastlín. „Zároveň sa treba vyvarovať prílišnej kombinácii druhov a farieb rastlín, nakoľko hrobové miesto by malo pôsobiť decentným dojmom. Aj tu platí staré známe, menej je niekedy viac,“ uzatvára Alexandra Hatalová.

Zuzana Voštenáková

Ministerstvo zdravotníctva SR

Štátny tajomník MZ SR doc. MUDr. Ján Porubský, CSc.

Prijatie nového zákona 131/2010 o pohrebníctve považujeme za správny krok

Slovenská patológia má svoje zastúpenie aj vo vedení Ministerstva zdravotníctva SR. Druhým mužom v rezorte zdravotníctva je totiž štátny tajomník doc. MUDr. Ján Porubský, CSc., ktorý je povolaním patológ a vysokoškolský pedagóg Lekárskej fakulty Univerzity Komenského. So štátnym tajomníkom sme sa rozprávali o novom zákone 131/2010 o pohrebníctve, o zvýšení záujmu medikov o povolanie patológa, ale aj o magazíne Slovenské pohrebníctvo.

Pán štátny tajomník, ste odborníkom v patologickej anatómii, od roku 1970 ste nepretržite pracoval v Ústave patologickej anatómie LF UK a Fakultnej nemocnici Bratislava. Prečo ste sa rozhodli prijať v júli 2010 funkciu štátneho tajomníka?

Moje rozhodnutie bolo motivované viacerými faktormi. Dlhé roky som sa venoval okrem svojej profesijnej činnosti aj komunálnej politike. Pätnásť rokov som bol v rôznych komunálnych poslaneckých funkciách – bol som poslancom Miestneho zastupiteľstva v Dúbravke, poslancom mestského zastupiteľstva v Bratislave a poslancom Bratislavského samosprávneho kraja. Pôsobil som vždy v zdravotnej a sociálnej oblasti. Takisto ma zaujímali otázky organizácie a fungovania zdravotníctva, celého zložitého komplexu rôznych činností. Asi s ohľadom na tieto okolnosti prišla ponuka a výzva na post štátneho tajomníka, ktorú som napokon prijal.

V čom je funkcia štátneho tajomníka MZ SR iná od povolania patológa a pedagóga lekárskej fakulte?

Funkcia štátneho tajomníka je podstatne odlišná od môjho pôvodného povolania vysokoškolského

pedagóga a patológa najmä v rozsahu činností a vedomostí. Po nástupe do funkcie som mal čas len niekoľko hodín, resp. dní na adaptáciu na nové prostredie, nové problémy, nových ľudí, pretože táto funkcia je predovšetkým o stretávaní sa s množstvom ľudí, odborníkov, odborných spoločností, stavovskými organizáciami, patientskymi organizáciami, ale aj jednotlivcami.

Ďalej je to komunikácia do vnútra ministerstva s jednotlivými sekciami a odbormi pri príprave odborných usmernení, nariadení, legislatívy. Vstupuje do toho aj prípadné zastupovanie ministra na rokovaníach vlády, na zasadnutiach výborov Národnej rady SR, účasť na odborných konferenciách a pod. Musím však povedať, že to predchádzajúce obdobie

či už odbornej, pedagogickej, či poslanskej činnosti mi v mnohých prípadoch pomáha v mojej terajšej funkcii, najmä získanými skúsenosťami ale aj osobnými kontaktmi.

Pohrebné služby sa už rok riadia novým zákonom číslo 131/2010 o pohrebníctve, ktorý vstúpil do platnosti 1.1.2011. Ako hodnotí MZ SR uplatňovanie tohto zákona v praxi?

Vytvorením nového zákona a teda vytvorením novej spoločenskej normy správania sa medzi subjektami, ktoré nakladajú s mŕtvym ľudským telom, samo osebe vyriešilo množstvo problémov, vyjasnili sa pojmy, zaviedli sa nové pojmy, upravil sa spôsob prepravy mŕtvych v areáloch pohrebísk a počas pohrebného obradu. Zákon zaručuje vstup prevádzkovateľom pohrebných služieb na pohrebiská. Zákon dáva také kompetencie obciam, aké si vyžiadali sami pri prerokovávaní a príprave nového zákona. Zdefinovali sa úlohy regionálnych úradov verejného zdravotníctva, rozšírili sa sankcie pre jednoznačnosť a dôraznosť zákona. V súlade s európskymi predpismi vydávanie osvedčení o odbornej spôsobilosti je vydávané bez obmedzenia ich platnosti.

Najviac problémov bolo a zostalo pri nakladaní s mŕtvym v nemocniciach, pri odovzdávaní tela pohrebnej službe. Tu bol vytvorený mechanizmus, ktorý vyzdvihuje právo obstarávateľa pohrebu na výber pohrebnej služby a odoberá takéto možnosti zdravotníckym zariadeniam, respektíve oslobodzuje zdravotnícke zariadenia od takýchto povinností. V niektorých regiónoch Slovenska ešte nový zákon nie je dôsledne realizovaný, ale jednotlivé pohrebné služby, ktoré sú správaním iných pohrebných služieb dotknuté, na tieto problémy hneď poukážu. Prijatie nového zákona považujeme za správny krok. Život ale prináša stále nové výzvy, na ktoré sa bude musieť v budúcnosti reagovať.

Považuje MZ SR legislatívu v oblasti pohrebníctva za dostatočnú, alebo ministerskí odborníci pracujú na príprave ďalších zákonných, respektíve iných úpravách?

Zákon č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve sa pripravoval 2 roky a nadobudol účinnosť 5 rokov po účinnosti prvého zákona takéhoto druhu, t. j. zákona č. 470/2005 Z. z. o pohrebníctve. Počas platnosti prvého zákona boli v praxi zaznamenané mnohé problémy, ktoré si vyžiadali prípravu a prijatie nového zákona. Toho času, cca 1 rok po tom, čo nový zákon je v praxi, konštatujeme, že sa počet sťažností

a podnetov znížil. Naďalej sa ale budú zbierať skúsenosti s uplatňovaním tohto zákona a legislatívne zmeny plánujeme pripravovať až neskôr.

Pán štátny tajomník, do akej miery ste spokojný s fungovaním pohrebných a kremačných služieb na Slovensku? Je v systéme pohrebníctva niečo, v čom by ste si osobne želal zmenu?

Touto otázkou som sa bližšie nezaoberal, neviem ju presne posúdiť. Pokiaľ mám informácie, počet sťažností na fungovanie týchto služieb sa výrazne znížil. Iste je však stále rezerva najmä ohľadne ľudských zdrojov.

Pán docent, ste členom výboru Slovenskej spoločnosti patológov pri Slovenskej lekárskej spoločnosti (SLS), Slovenskej neurologickej spoločnosti pri SLS a členom IAP – medzinárodnej akadémie patológov. Ako je hodnotená slovenská patológia v Európskej únii, respektíve vo svete?

Neprináleží mi oficiálne hodnotiť úroveň slovenskej patológie z pohľadu Európskej únie, resp. celého sveta. Ale sú celkom objektívne ukazovatele, či už vo forme zahraničných publikácií, resp. citácií, ktoré sa týkajú slovenských autorov – patológov. Veľmi často sú pozývaní ako vybraní prednášatelia na úvodné prednášky zahraničných kongresov či už európskych ale aj celosvetových, a nielen patologických ale aj rôznych iných medicínskych odborov – gynekológia, hematológia, onkológia, dermatológia. Úplne presné údaje by určite vedela poskytnúť Spoločnosť patológov, resp. hlavný odborník.

O povolanie patológa na Slovensku v posledných rokoch klesá záujem medikov. Čím by ste presvedčili študentov medicíny, aby sa rozhodli pre tento odbor?

Povolanie patológa je nesmierne náročné, zahŕňa vo svojej podstate povinnosť mať vedomosti zo všetkých medicínskych odborov. Vyžaduje naozaj celoživotné vzdelávanie, ale zároveň nepatrí k tým „lukratívnym klinickým“ odborom či už to zoberieme zo spoločenského ale aj ekonomického hľadiska. Je naozaj ťažko povedať, čím motivovať medikov, aby sa venovali tomuto odboru. Myslím si osobne, že motiváciou robiť v tomto odbore nemôže byť len finančné ocenenie, aj keď ono je veľmi dôležité. Musí tu byť aj isté vnútorné presvedčenie, že chcem robiť práve túto prácu. Práca patológa nie je len pitva, ale cez vedomosti získané pitvou je to potom veľmi

náročná a zodpovedná služba živým v bioptickej diagnostike.

Ochranu spoločných záujmov pohrebných a kremačných služieb ako aj koordináciu a reguláciu činnosti jej členov už piaty rok zastupuje Slovenská asociácia kremačných a pohrebných služieb. Ako hodnotíte aktivitu tejto asociácie?

K aktivitám Slovenskej asociácie kremačných a pohrebných služieb sa neviem vyjadriť, doteraz som sa s nimi ani osobne, ani ako štátny tajomník nestretol.

Jednou z aktivít Slovenskej asociácie kremačných a pohrebných služieb je vydávanie magazínu „Slovenské pohrebništvo“. Dostali ste sa k čítaniu nášho časopisu?

Akým témam by sa podľa Vás mal venovať magazín Slovenské pohrebništvo?

S časopisom Slovenské pohrebništvo som sa stretol na webovej stránke. Myslím si, že je užitočné, aby takýto časopis vychádzal. Témy, ktoré rozoberá sú iste témy aktuálne, o ktorých sa ani moc doteraz nehovorilo. Výber tém by podľa môjho názoru mal byť podľa toho, aký okruh čitateľov má časopis ambíciu osloviť, či ide o oslovenie laickej verejnosti, ktorá sa vlastne stretne s pohrebničtvom len pri príležitosti úmrtia svojho blízkeho, alebo o oslovenie odbornej verejnosti (pohrebné služby, kremačné služby, správy cintorínov a pod). V každom prípade si myslím, že by v ňom nemali chýbať témy etické, týkajúce sa celej širokej škály vzťahov v súvislosti so smrťou.

Pohrebništvo bolo na Slovensku dlhé roky tabu, čo je možno spôsobené aj konzervatívnejšou spoločnosťou. Myslíte si, že slovenská laická verejnosť je pripravená na problematiku pohrebništva?

Myslíme si, že pohrebništvo a najmä nakladanie s mŕtvym nie je tabu. Smrť je súčasťou každého života. S otázkami okolo smrti blízkych, priateľov, známych osobností sa stretne každý, na rozdiel od iných oblastí života, ktoré sa väčšinou netýkajú každého človeka. Stretnutie s ukončením života býva pre blízkych stresujúce a bolestivé. Aj dejiny hovoria o tom, že sa venovala tejto časti života veľká pozornosť a spôsob pochovávaní je jedným zo znakov kultúrnosti národa. Úctou prejavenu pri poslednej rozlúčke s človekom prejavujeme aj úctu k životu človeka. Zo strany pohrebných služieb, ide nie len

o profesionálny prístup, ale aj osobitosť tohto povolania. Bohužiaľ musíme vysloviť názor, že zo strany niektorých zdravotníckych pracovníkov pri nakladaní s mŕtvym často nie je prejav úcty k človeku taký výrazný a samozrejmý, aký by spoločnosť očakávala.

Rozprával sa PhDr. Marcel Lincényi, PhD.

Doc. MUDr. Ján Porubský, CSc. **štátny tajomník Ministerstva zdravotníctva SR**

Narodil sa 14. septembra 1947 v Bánovciach nad

Bebravou. V roku 1971 ukončil štúdium na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. V roku 1976 získal atestáciu prvého stupňa a v roku 1997 atestáciu druhého stupňa v odbore patologická anatómia. V roku 1989 obhájil titul kandidát vied a v roku 2004 bol vymenovaný za docenta v odbore patologická anatómia a súdne lekárstvo.

Od roku 1970 nepretržite pracoval v Ústave patologickej anatómie LF UK a Fakultnej nemocnici Bratislava. Pôsobil vo viacerých funkciách ako prodekan LF UK pre rozvoj a sociálne otázky (1991 – 1997), člen Vedeckej rady LF UK (1991 – 1997), predseda Etickej komisie LF UK a FN (1997 až do júla 2010), člen Dozornej rady Všeobecnej zdravotnej poisťovne (2002 – 2004), podpredseda Správnej rady Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou (2004 – 2007).

Docent MUDr. Ján Porubský je členom výboru Slovenskej spoločnosti patológov pri Slovenskej lekárskej spoločnosti (SLS), Slovenskej neurologickej spoločnosti pri SLS a členom IAP – medzinárodnej akadémie patológov. Je držiteľom Ceny odbornej spoločnosti za najlepšiu publikáciu v roku 1989, Guothovej ceny za súbor publikácií venovaný problematike trofoblastovej choroby (r. 1994), Pamätnej medaily LF UK k 80. výročiu založenia školy. Je ženatý, má tri deti.

Do funkcie štátneho tajomníka ministerstva zdravotníctva ho vláda schválila 9. júla 2010.

Poznáme najčastejšie príčiny úmrtí na Slovensku

Zlyhanie srdca, nádorové ochorenia a choroby dýchacej sústavy. Toto sú choroby, ktoré nás podľa aktuálnych údajov Národného programu zdravia na Slovensku za roky 2006 až 2010 „kosia“ najviac.

Hovoríme s **MUDr. Gabrielom Šimkom** z Úradu verejného zdravotníctva, hlavným hygienikom SR

Medzi päť najčastejších príčin smrti patria kardiovaskulárne ochorenia, onkologické ochorenia, ochorenia z externých príčin (poranenia, otravy, vraždy, samovraždy a podobne), choroby dýchacej sústavy a ochorenia tráviacej sústavy. Tieto príčiny mali za následok až 95 % všetkých úmrtí.

Dožívame sa vyššieho veku

Ako hovorí hlavný hygienik SR MUDr. Gabriel Šimko z Úradu verejného zdravotníctva, starnutie obyvateľov na Slovensku, podobne ako je tomu vo všetkých vyspelých krajinách, sa prejavuje viacerými ukazovateľmi, vyšším priemerným vekom u oboch pohlaví, nízkou pôrodnosťou a rastúcou strednou dĺžkou života pri narodení. „V budúcnosti treba počítať so vzostupom neinfekčných chronických ochorení, čo súvisí najmä s rastom diabetu a nádorových ochorení podmienených starnutím populácie. S rozvojom lekárskej vedy a meniaceho sa životného štýlu rastie reálna možnosť dožiť sa vyššieho veku.“

Zanedbáme včasnú prevenciu

Chronické neinfekčné ochorenia zapríčiňujú podľa slov Gabriela Šimka na Slovensku prevažnú časť príčin úmrtí, chorobnosti, invalidizácie, hospitalizácie, aj dlhodobej pracovnej neschopnosti. Patria medzi ne napríklad kardiovaskulárne ochorenia, metabolické ochorenia, niektoré onkologické ochorenia, kožné choroby, choroby kĺbov, kostrového a svalového aparátu.

Je známe, že hromadný výskyt neprenosných ochorení závisí vo veľkej miere od životného štýlu, čiže od výskytu ovplyvniteľných rizikových faktorov. Úrad verejného zdravotníctva SR v tomto smere vyvíja viacero aktivít v poradenských centrách ochrany a podpory zdravia pri regionálnych úradoch verejného zdravotníctva. Cieľom primárnej prevencie je potlačiť príčiny choroby, znížiť jej výskyt, a tým zlepšiť dĺžku a kvalitu života jednotlivcov. Inak povedané, stačia malé zmeny v životnom štýle, aby ľudia získali niekoľko zdravých rokov navyše. „Možnosti prevencie v znižovaní výskytu chronických neinfekčných chorôb vidíme v nefajčení, zlepšení stravovacích návykov, zvýšení pohybovej aktivity, úprave telesnej hmotnosti a odbúrání stresu. Platí to samozrejme za predpokladu, že jediniec má záujem o vlastné zdravie.“

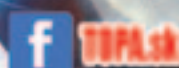
Za susedmi zaostávame

Ako ďalej vyplýva zo správy Národného programu zdravia na Slovensku, trendy zmien úmrtnosti u nás sú do určitej miery podobné ako v Európskej únii. Stredná dĺžka života u mužskej populácie na Slovensku dosahuje pomerne nízke hodnoty, oveľa nižšie ako v krajinách západnej Európy. V roku 2009 to bolo 71,29 rokov, pričom európsky priemer bol 76 rokov. Ženy sa v roku 2009 dožívali v priemere 78,74 rokov a v EÚ 82 rokov. I keď sa zdravotný stav obyvateľov SR v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi zlepšil, zatiaľ výrazne zaostávame napríklad voči Poľsku a Česku. (ZV)

Spomienkové predmety z popola zosnulých ...

TOPA

0903 910 656 • www.TOPA.sk • topa@topa.sk • Trojičné námestie 12

Tajné zmluvy s nemocnicami skončili, ošetril to zákon

Odporúčal vám niekto v nemocnici konkrétnu pohrebnú službu s tým, že nikde inde vám neponúknu kvalitnejšie a lacnejšie služby?

Tajným zmluvám, mnohokrát len ústnym, na základe ktorých zdravotnícke zariadenia dohadzovali nebožtíkov vybraným pohrebníctvom, je od januára tohto roku koniec.

Ešte pred časom ste sa mohli stretnúť s tým, že nemocnice si nejakým spôsobom zazmluvňovali pohrebné služby, ktoré im prevážali zosnulých v areáli nemocnice. Tam ich následne umiestňovali do chladiacich zariadení týchto nemocníc. Pohrebné služby zneužívali svoje postavenie, a to tým, že kontaktovali pozostalých

a nejakým spôsobom sa im vnucovali. Ako to zmenil zákon č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve a aký poriadok zaviedol pre väčšiu ochranu práv pozostalých do praxe, viac už hovorí Hlavný hygienik SR - MUDr. Gabriel Šimko, MPH z Úradu verejného zdravotníctva.

Aké nekalé praktiky sa vyskytovali v minulosti a do akej miery sa podarilo týmto zákonom informovanie v spomínaných zariadeniach odstrániť?

V minulosti mali zdravotnícke zariadenia podpísané zmluvy s jedinou pohrebnou službou na výkon urči-

tých činností pri nakladaní s mŕtvym. Táto pohrebná služba bola zvýhodnená oproti ostatným pohrebným službám, nakoľko mohli hneď ponúknuť svoje služby pozostalým. Považujeme za najdôležitejšie zdôrazniť, že pozostalý má právo na výber pohrebnej služby. Uplatnením svojho práva bude mať fakticky zabezpečené to, čo sa očakáva, a to rovnaké podmienky na trhu pohrebných služieb. Súčasné znenie zákona ukladá také povinnosti zdravotníckym zariadeniam, ktoré zaručia rovnaké podmienky pre pohrebné služby a zabránia klientelizmu. Zákon č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve vytvoril predpoklady pre trh pohrebných služieb najmä tým, že právo obstarávateľa pohrebu na výber pohrebnej služby vyzdvihol. Tomu slúžia ustanovenia zákona, ktoré požadujú podpis obstarávateľa pohrebu pri odovzdávaní ľudských pozostatkov zo zdravotníckeho zariadenia ním vybranej pohrebnej službe.

Čo by mali pozostalí vedieť, ak ich niekto napríklad osloví v nemocnici na poskytnutie pohrebnej služby? Môžu niekde nahlásiť svoje skúsenosti či podnety k danej veci?

Pozostalý nesmie očakávať, že mu zdravotnícke zariadenie poskytuje

Ilustračné foto

ústavnú zdravotnícku starostlivosť ponúkne informáciu o pohrebnej službe. Tieto informácie si musí získať sám a sám zabezpečiť pohrebnú službu ich oslovením v mieste ich pôsobenia, v kancelárii pohrebnej služby. V prípade, ak v nemocnici pozostalým ponúku jednu konkrétnu pohrebnú službu, je takéto porušenie zákona potrebné nahlásiť orgánom dozoru nad oblasťou pohrebniectva, ktorými sú miestne príslušné regionálne úrady verejného zdravotníctva. Ich zoznam je uvedený v prílohe č.1 zákona 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia. Tieto orgány môžu uložiť blokovú pokutu tomu, kto sa dopustí priestupku podľa § 32 ods.1 písm. b) do výšky 66 eur a poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti uloží pokutu za iný správny delikt podľa § 33 ods.3 písm. e) od 300 do 10 000 eur.

Koľko prípadov porušení zákona o pohrebniectve v časti, ktorá zakazuje propagovať pohrebné služby v zdravotníckych zariadeniach, ste zistili?

Nakoľko výročné správy sa spracúvajú za rok 2011 (od kedy je platný nový zákon o pohrebniectve), až začiatkom budúceho roka, skúsenosti s uplatňovaním nového zákona budú v ňom zhrnuté až neskôr. Na základe podávaných sťažností zo strany jednotlivých pohrebných služieb je už zrejmé, že niektoré regióny Slovenska si ešte nový zákon celkom neosvojili.

Zuzana Voštenáková

Na nekalý obchod s nebožtíkmi upozornite včas

Zákon o pohrebniectve zakazuje propagovať pohrebnícke služby v zdravotníckych zariadeniach, a to nielen ich prevádzkovateľom, ale všetkým, ktorí zaobchádzajú „s ľudskými pozostatkami a s ľudskými ostatkami,“ teda aj zdravotníkom. Prax však výnimočne môže byť iná, ako káže zákon.

Polícia odhalila v lete tohto roka kuriózný prípad - sanitár bral úplatky za sprostredkovanie tiel nebohých majiteľovi pohrebneho ústavu. Prípad sa stal v Nitrianskom kraji, konkrétne v Topoľčianskej nemocnici. Sanitára vyšetrovateľ Úradu boja proti korupcii obvinil z prijímania úplatku a majiteľa pohrebniectva z podplácania.

Aktivity pohrebných služieb v nemocniciach, v tesnej blízkosti oddelení patologickej anatómie sú už vďaka zákonu 131/2010 minulosťou.

zistených skutočností prijal sanitár od konca mája do začiatku júla úplatok najmenej štyrikrát, čiže minimálne 60 eur.

Sanitárovi hrozí trest odňatia slobody na tri až osem rokov, majiteľovi pohrebneho ústavu jeden až päť rokov za mrežami. Obaja sú stíhaní na slobode. Ďalšie podobné prípady sa už nevyskytli.

O čo vlastne išlo? Ako dodáva kpt. Mgr. Michal Slivka, hovorca Prezídia policajného zboru, podľa policajných informácií sanitár z nemocnice prijímal úplatky od majiteľa pohrebneho ústavu za sprostredkovanie tiel nebohých. Za jedno telo si vypýtal 15 eur. Z doteraz

Čo teda robiť, ak náhodou narazíte v priestoroch nejakého zdravotníckeho zariadenia na problém?

V trestnoprávnej úprave sa podľa slov hovorca úplatkom rozumie vec alebo iné plnenie majetkovej alebo nemajetkovej povahy, na ktoré nie je právny nárok. „V súčasnej dobe platná právna úprava, ukladá povinnosť každému, kto sa hodnoverným spôsobom dozvie o spáchaní trestných činov korupcie (niekto úplatok žiada, alebo ponúka), oznámiť to orgánu činnému v trestnom konaní, a to buď polícii alebo prokuratúre. Neoznámením korupčných trestných činov sa sám dopúšťa trestného činu,“ uzatvára Michal Slivka.

(ZV)

Súčasná legislatíva z pohľadu advokáta

Zákon o pohrebníctve pre čierne kšefty s mŕtvymi telami bol zmenený v roku 2005. Propagáciu služieb v nemocniciach vtedy zakázali pohrebníctvom. Napriek tomu dostával Úrad verejného zdravotníctva v tom čase viacero sťažností na nekalé praktiky, keďže nemocnice uzatvárali s pohrebníctvami exkluzívne zmluvy. Pozreli sme sa trochu bližšie na to, ako vníma situáciu v novom zákone o pohrebníctve z právnej stránky Mgr. Dávid Štefanka, advokát z advokátskej kancelárie v Bratislave.

Podľa dôvodovej správy k zákonu o pohrebníctve stav, ktorý tu bol pred 1. januárom 2011 (pozn. pred účinnosťou zákona č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve), prinášal časté a opakované konflikty medzi prevádzkovateľmi pohrebných služieb navzájom, medzi prevádzkovateľmi pohrebných služieb a prevádzkovateľmi pohrebísk a konflikty medzi zdravotníckymi zariadeniami a pohrebnými službami. „V konečnom dôsledku konflikty priniesli neriešiteľné situácie pre pozostalých. Dochádzalo k nadbytočným prevozom mŕtvych, ktoré boli vyúčtované pozostalým,“ dodáva advokát.

Nepovolaným vstup zakázaný

Nový zákon o pohrebníctve ustanovil povinnosť umožniť vstup prevádzkovateľom pohrebných služieb na pohrebiská za účelom vykonať pohrebné služby podľa vôle a objednávky obstarávateľa pohrebu. „Týmto bola splnená požiadavka Protimonopolného úradu SR, keď dochádzalo k zneužívaniu dominantného postavenia niektorých pohrebných služieb. Zákon zdôrazňuje právo obstarávateľa pohrebu na možnosť výberu pohrebnej služby, k čomu boli vytvorené podmienky aj vyčlenením miestnosti pre dočasné uloženie mŕtvych v zariadeniach, kde došlo k úmrtiu. Vstup pohrebných služieb je dovolený len do takto vyčlenenej miestnosti, alebo do priestoru, kde je chladiace zariadenie, do ostatných častí je zakázaný,“ dodáva Dávid Štefanka.

Zákon platí aj v sociálnych službách

Blízke osoby alebo obstarávateľ pohrebu má podľa jeho slov právo rozhodovať o spôsobe pochovania mŕtveho, vybrať rozsah služby a subjekt na vykonanie týchto služieb, a takto zabrániť pohrebným službám poskytovať služby, o ktoré nemá záujem. Táto povinnosť platí podľa slov advokáta vždy, teda aj vtedy, ak je nariadená pitva.

„V zariadeniach sociálnych služieb je právo výberu pohrebnej služby zabezpečené obvyklým spôsobom. Zákon upravuje, že plnoletá osoba prijatá do zariadenia sociálnych služieb je povinná určiť pohrebnú službu pri vstupe do zariadenia.“ Legislatíva tiež presnejšie vymedzuje rozsah činností prevádzkovateľov pohrebných služieb a tieto služby sú rozšírené o počiatočnú starostlivosť o ľudské pozostatky, o prepravu rakvy na pohrebisku, nosenie rakvy a ukladanie rakvy do hrobu alebo hrobky. „Rozsah prevádzkovanie pohrebnej služby môže zahŕňať aj iné činnosti, ktoré súvisia s pohrebom, a to: predaj rakiev a smútočných potrieb, zabezpečovanie a organizáciu smútočného obradu, poradenskú činnosť,“ spresňuje Dávid Štefanka.

Informujte prevádzkovateľa zariadenia

Pokiaľ sa ako pozostalí stretnete s konkrétnou ponukou pohrebných služieb v týchto zariadeniach, advokát odporúča informovať prevádzkovateľa daného zdravotníckeho zariadenia, alebo zariadenia sociálnych služieb. Treba ich upozorniť na porušovanie zákona. „Zároveň existuje možnosť ohlásiť to Regionálnemu úradu verejného zdravotníctva, ktorý prejednáva priestupky a správne delikty vzniknuté porušením zákona o pohrebníctve. Pri určení výšky pokuty prihliada na závažnosť, spôsob, čas trvania a následky protiprávneho konania. Pri opakovanom porušení možno pokutu zvýšiť až na dvojnásobok,“ spresňuje advokát. Konanie o uloženie pokuty možno začať do jedného roka odo dňa, keď sa regionálny úrad verejného zdravotníctva dozvedel o porušení povinnosti, najneskôr však do troch rokov odo dňa, keď k porušeniu povinnosti došlo. „Základným pravidlom je, aby si pozostalí nedali nanútiť žiadnu ponúkanú službu, v tomto smere majú právo slobodného výberu poskytovateľa pohrebných služieb,“ uzatvára advokát.

Myslíte na svojich blízkych

Myšlienka predplatenia pohrebných nákladov siaha hlboko do histórie. Už v antickom Ríme existovali kluby, do ktorých členovia pravidelne finančne prispievali a z týchto príspevkov bol potom uhradený ich pohreb. Využívali ich najmä bežní rímski občania, ktorých pozostalí nemali dostatok financií na zaplatenie vysokých nákladov spojených s pohrebom.

Na Slovensku si dnes klient môže zabezpečiť modernú formu tohto poistenia. Klient, ktorý si uzavrel **poistenie pohrebných nákladov** v **Poistovni Poštovej banky** [ďalej Poistovňa] už nemusí riešiť otázku, kto zaplatí jeho náklady spojené s pohrebom. Poistovňa vyplatí príbuzným zosnulého dohodnutú sumu a pomôže im zvládnuť ťažkú životnú situáciu. Výhodou poistenia je jeho nízka cena. Suma, ktorú poistovňa vyplatí príbuzným [oprávneným osobám], sa nezdaňuje a nepodlieha ani dedičskému konaniu. To znamená, že príbuzní majú peniaze k dispozícii rýchlo a môžu ich použiť na pokrytie nákladov spojených so smútočným obradom, úpravou hrobového miesta alebo kúpou náhrobného kameňa.

Ďalšou veľkou výhodou poistenia pohrebných nákladov je, že Poistovňa za smrť poisteného úrazom vyplatí príbuzným plnú sumu, bez ohľadu na to, ako dlho klient poistenie platil. Ak k smrti poisteného dôjde v dôsledku choroby, nárok na vyplatenie dohodnutej poistnej sumy je až od druhého

roka trvania poistenia. Ak by k smrti v dôsledku choroby došlo už v prvom roku trvania poistenia oprávneným osobám sa vypláca len zaplatené poistné. V praxi to znamená, že ak napríklad 50-ročný klient zomrie po dvoch rokoch od uzavretia zmluvy, poistovňa vyplatí jeho pozostalým 2 000 €, napriek tomu, že klient za dva roky na poistnom zaplatil iba necelých 196 €.

Na výdavky spojené s pohrebom si klient nasporí vďaka poisteniu pohrebných nákladov. Peniaze, ktoré má nasporené teraz, môže použiť na vlastné zámery alebo na potreby svojich blízkych.

O poistení pohrebných nákladov sa môžete informovať na webovej stránke Poistovne [www.ppabk.sk], priamo v pobočkách Poštovej banky a obchodných miestach Slovenskej pošty alebo na telefónnom čísle 02/33 00 00 31.

Dušičky 2011

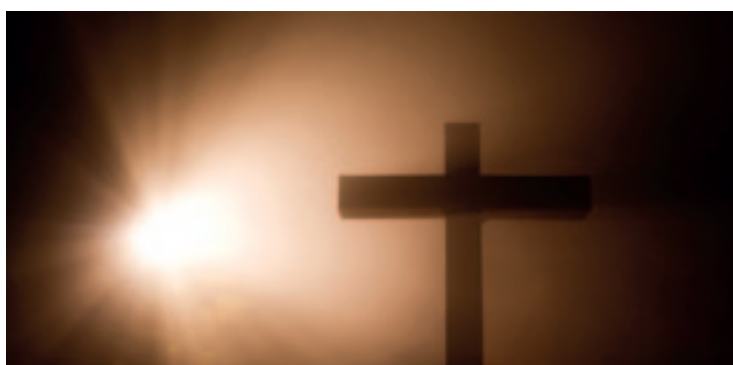

Vyhodnotenie jesennej súťaže

Séria autora Jakuba Hricišáka

Prvé miesto „Cintorín“ autor Jakub Hricišák, Prešov

„Spása“

„V hmle“

Redakcia magazínu Slovenskej asociácie pohrebných a kremečných služieb vyhlásila súťaž o najlepšiu fotografiu zhotovenú v dňoch sviatku Všetkých svätých a pri príležitosti Pamiatky zosnulých.

Porota nezávislej organizácie bratislavských fotografov www.nobaf.sk, vybrala tri najlepšie fotografie a najlepšiu ucelenú sériu. Výhercovia boli ocenení avizovanou finančnou čiastkou. Srdečne blahoželáme.

2
miesto

Druhé miesto „bez názvu“ autor Veronika Pilátová, Podvažie

3
miesto

Tretie miesto „bez názvu“ autor Natália Scamborová, Košice

Súdne lekárstvo tajomstva zbavené

Hovoríme so zástupcom prednostu Ústavu súdneho lekárstva Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave **MUDr. Daliborom Hojsíkom**

Ako hodnotíte laboratórne vyšetrenia v rámci súdneho lekárstva na Slovensku?

V rámci súdneho lekárstva SL na Slovensku sa vykonávajú laboratórne vyšetrenia biologického materiálu (BM) odobratého živým osobám a BM odobratého pri pitve.

1.) U živých osôb ide spravidla o toxikologické vyšetrenia vykonávané odborníkmi v oblasti toxikologicko-chemickej analýzy, a to najmä na

- prítomnosť (stanovenie koncentrácie) alkoholu v krvi;
- prítomnosť návykových látok v moči (prípadne v inom BM) s následnou ďalšou analýzou.

Špecifickou metódou na zisťovanie koncentrácie alkoholu v krvi je plynová chromatografia. Vzorku moču vyšetrujú toxikológovia skriningovým testom a následne sa môže vykonať podrobnejšia analýza.

2.) V rámci pitvy vykonávame najčastejšie

- histopatologické (mikroskopické) vyšetrenie vzoriek orgánov a tkanív;
- toxikologické vyšetrenia odobratého BM vykonávané odborníkmi v oblasti toxikologicko-chemickej analýzy, a to najmä koncentráciu alkoholu v krvi (prípadne v iných BM), prítomnosť a koncentráciu návykových látok v moči a ďalších BM, koncentráciu oxidu uhoľnatého v krvi, koncentráciu niektorých biochemických parametrov v krvi a podľa potreby v súvislosti s charakterom pitvy v zmysle jednotlivých nálezov a príčiny smrti ďalšie špecifické vyšetrenia;
- vyšetrenie na prítomnosť rozsievok pri utopení;
- vyšetrenie na prítomnosť povýstrelových sploďín pri strelných poraneniach;
- v niektorých špecifických prípadoch vykonávame sérohematologické vyšetrenie, röntgenologické vyšetrenie, bakteriologické vyšetrenie (realizované mikrobiologickými laboratóriami).

Vo všeobecnosti je možné laboratórne vyšetrenia (LV) v rámci SL hodnotiť na veľmi dobrej úrovni, pričom celkové možnosti sú limitované – ako vo viacerých oblastiach nielen zdravotníctva, finančnými prostriedkami. Výkon pitvy nariadenej prehliadajúcim

lekárom – teda Úradom pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, spadá do pôsobnosti tejto inštitúcie. Takže aj samotná pitva a jej jednotlivé súčasti (laboratórne vyšetrenia) sú financované zo zdrojov UDZS – jednoducho povedané, čím viac finančných prostriedkov tým spravidla väčšie možnosti. Vďaka UDZS sa niektoré oblasti SL posunuli v ostatnom období významne dopredu.

Ktoré zariadenia v SR majú možnosť analyzovať laboratórne vyšetrenia vzoriek odobratých pri pitvách patologicko-anatomických a pri súdno-lekárskych pitvách?

Jednoducho povedané sú to Súdnolekárske a patologickoanatomické pracoviská UDZS, kde sa vykonávajú pitvy zomrelých. S výnimkou Bratislavy sú spoločné pre patológiu a súdne lekárstvo, SLaPA pracovisko UDZS Košice, Prešov, Poprad, Lučenec, Banská Bystrica, Martin, Žilina, Nitra, v Bratislave samostatné PA pracovisko UDZS a samostatné SL pracovisko UDZS. Taktiež je ešte nutné spomenúť, že v Košiciach, Martine a Bratislave sa pitvy vykonávajú aj v súčinnosti s Lekárskymi fakultami v rámci výučby na univerzitných pracoviskách.

Aké sú najčastejšie histologické laboratórne vyšetrenia a aké najčastejšie toxikologické vyšetrenia?

1.) V rámci histopatologického (mikroskopického) vyšetrenia najčastejšie odoberáme vzorky z mozgu,

pľúc, srdca, pečene, podžalúdkovej žľazy, sleziny, obličiek, štítnej žľazy, nadobličiek, samozrejme podľa potrieb s prihliadnutím na jednotlivé nálezy a príčinu smrti taktiež z iných orgánov a tkanív (priedušnica, pažerák, žalúdok, črevo, predstojná žľaza, atď.)

2.) V rámci toxikologického vyšetrenia najčastejšie odoberáme vzorky krvi, moču, tkaniva pečene, obličiek, vzorku žalúdočného obsahu (jednotlivé vyšetrenia boli spomenuté vyššie). Samozrejme podľa potreby v súvislosti s charakterom pitvy v zmysle jednotlivých nálezov a príčiny smrti sa môžu odobrať ďalšie BM a toxikológ vykoná potrebné špecifické vyšetrenia.

Odoberajú sa vzorky pre laboratórne účely z každého pitvaného nebožtíka?

Spravidla sa odoberajú vzorky biologického materiálu pri každej pitve, rozsah a množstvo závisí od okolností pri každom jednotlivom prípade. Toto je názor v každom prípade individuálne a spravidla potrebné v rámci komplexného stanovenia príčiny smrti pri vykonanej pitve.

V ktorých prípadoch by patológ mal určite odobrať vzorku a zaslať ju do laboratória na vyšetrenie?

Odpoveď nechám v rovine súdneho lekára! Súdny lekár by mal odobrať vzorku BM v prípade nutnosti stanoviť a objektivizovať parciálne diagnostické nálezy a na základe výsledkov jednotlivých vyšetrení stanoviť základnú a bezprostrednú príčinu smrti, ako aj ostatný chorobný, resp. úrazový nález na jednotlivých orgánoch či tkanivách. Niekedy už samotný nález pri pitve dovoľuje v zásadnej rovine príčinu smrti stanoviť, avšak často krát je potrebné niektoré nálezy na podklade výsledkov laboratórných vyšetrení podrobne špecifikovať.

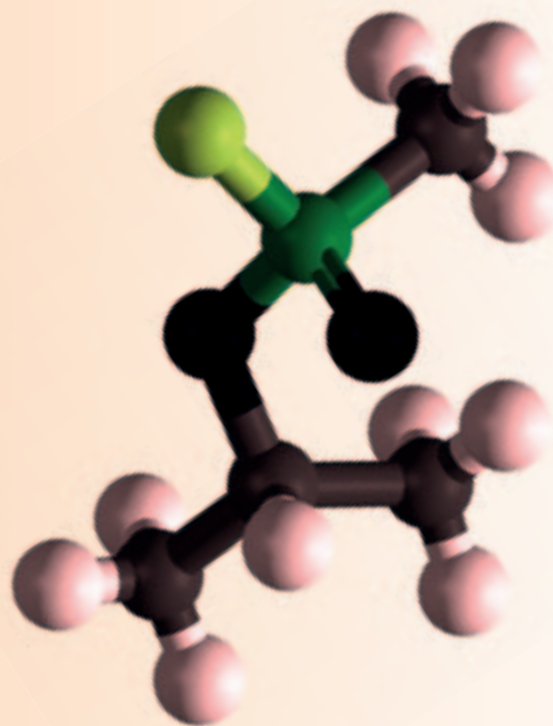
Sú nejaké limity laboratórneho vyšetrenia zo vzoriek odobratých pri pitve?

Ako som už spomínal, limity môžu byť v dnešnej dobe prakticky finančné, avšak celková situácia v rámci UDZS umožňuje vykonávať LV na dostatočne potrebnej a veľmi dobrej úrovni. Zostáva teda len veriť, že súčasná úroveň sa neposunie do nepriaznivejšej roviny.

Sú vzorky z takéhoto laboratórneho vyšetrenia archivované?

Ak sa BM pri laboratórnom vyšetrení nespotrebuje v celom rozsahu (čo zriedka môže v niektorých prípadoch nastať), jednotlivé vzorky sa podľa možnosti pracoviska archivujú niekoľko mesiacov, prípadne až rokov. Toto za určitých okolností umožňuje pracovať s BM aj po nejakom čase pri vyvstaní nových skutočností v rámci špecifického prípadu.

(mil)

DEWI SLOVAKIA
Príslušenstvo pre pohrebné služby

mobil: +421 918 33 62 99
e-mail: dewi@dewi.sk
www.dewi.sk

Kamenárstvo - fotokeramika
DRAGO 0903 718 032
prevádzka Ružinovský cintorín

Priekopnícka 23, 821 06 Bratislava

POHREBNÍCTVO GLÓRIA

člen Slovenskej asociácie pohrebných a kremáčnych služieb

Ak sa niekedy ocitnete v situácii, kedy budete potrebovať využiť v Dunajskej Strede pohrebnú službu, možno váš tip padne na pohrebníctvo Glória. Komplexne vám zabezpečia všetky služby, ako je prevoz zosnulého, vybaví smútočné oznámenie, pohreb, farára i miesto na cintoríne, ale aj množstvo ďalších vecí, ktoré sú spojené s poslednou rozlúčkou so zosnulým.

Servis pod jednou strechou

Pohrebná služba Glória v Dunajskej Strede funguje už takmer dvadsať rokov. Jej majiteľ, pán Jozef Mészáros ju začal prevádzkovať ešte v roku 1992 a za dlhé roky podnikania si vybudovala stabilnú pozíciu v poskytovaní pohrebných služieb. Ponúkajú komplexný servis, poradenstvo i kvalitné pohrebnícke služby pod jednou strechou v čase, keď bolesť a smútok po zosnulom sprevádzajú pozostalých na ďalšej ceste životom. „Máme na starosti celú spádovú oblasť tohto regiónu, celkovo zastrešujeme 21 obcí, nevynímajúc ani mesto Dunajská Streda,“ hovorí o svojich skúsenostiach majiteľ pohrebníctva Jozef Mészáros.

Pomníky za prijateľné ceny

V pohrebníctve Glória pracuje deväť zamestnancov, ktorí sa spolu s manželmi Mészárosovcami profesionálne starajú o poslednú dôstojnú rozlúčku so zosnulými. „K našim činnostiam patrí i výroba náhrobných kameňov a zabezpečenie grafiky na náhrobné kamene - tlač, nákras, rytie a obrázky. Pomníky vyrábame so širokej škály granitu, za prijateľné ceny,“ spresňuje Jozef Mészáros. Možno si u nich zakúpiť rôzne smútočné predmety a pomôcky k smútočným obradom. V ponuke sú napríklad sviečky, stuhy, dekoračné slamené podložky pod smútočné vence, ale i ručne vyrábané drevené kríže.

Výber rakvy a príslušenstva

Záujemcovia z radov klientov si môžu vybrať vhodnú rakvu zo širokého sortimentu v rôznych cenových reláciách, od tých cenovo menej náročnejších až po luxusné. „Ponú-

kame široký výber rakiev od istého maďarského a poľského výrobcu, pre menej náročných od 300 eur, až po tie luxusnejšie, ktoré stoja okolo 1 000 eur,“ dodáva Jozef Mészáros. Príslušenstvo k rakvám vyberajú podľa požiadavky a vkusu pozostalých. Ako doplnky ponúkajú v pohrebníctve Glória rôznorodé krížiky ku cirkevným obradom alebo symboly podľa vierovyznania. Pre sociálne slabšie rodiny predávajú rakvy s nižším štandardom. Pozostalí majú tiež možnosť kúpiť si smútočný odev, či už pánsky alebo dámsky pre pietny akt poslednej rozlúčky.

Kvetinová výzdoba na hrob

V pohrebníctve Glória vám pripraví a uviažu vence a kytice podľa požiadaviek. Druh kvetov, počet a farbu si môžete navrhnúť aj podľa vlastnej predstavy. Živé kvety dodajú priamo na objednávku. Vybrať si môžete aj z bohatej ponuky umelých kvetín. Ako spresňuje Jozef Mészáros, na želanie vám môžu do hodiny od objednávky naaranžovať umelé kvety do živej čečiny alebo pripraviť čečinovú kombináciu živých a umelých kvetov. Na kvetinovom výrobku podľa požiadavky môže byť stuha s nápisom, vo zvolenej šírke, farbe či vzore. „Pomôžeme vám prekonať ťažké chvíle smútku, pri ktorých zabezpečíme, čo

najdôstojnejšiu rozlúčku s vašimi blízkymi, presne podľa vašich predstáv,“ uzatvára Jozef Mészáros.

Článok v spolupráci so SAPaKS pripravila Zuzana Voštenáková

KAMENÁR[®]

10. ROČNÍK VÝSTAVY
KAMEŇOPRIEMYSLU A GEOLÓGIE

16. – 18. 2. 2012

Výstavisko Trenčín

EXPO CENTER a.s.
Pod Sokolicami 43, 911 01 Trenčín, SR
tel./fax: +421-32-770 43 24
e-mail: jarosova@expocenter.sk
www.expocenter.sk

*Objavte krásu
kameňa*

Velkoobchod s urnami a pohrebnými pomôckami

URNY

ocel', mosadz, meď ...

VOZÍKY

vozíky na kvety a vence

vozíky na prepravu truhiel

RÔZNE

prepravné vaky XXL

pohlčovače pachu
(spray, prášok)

vytex dp s.r.o.

www.vytex.sk

email: info@vytex.sk

Tel: 033 7794594

Toxikológia sa zaoberá skúmaním negatívneho vplyvu chemických zlúčenín na organizmus

Na otázky súvisiace s toxikologickým vyšetrením pri pitve mi odpovedala **MUDr. Iveta Rosenbachová**, poverená riaditeľka odboru súdneho lekárstva a patologickej anatómie Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou.

Všeobecná toxikológia pojednáva o vzťahoch medzi chemickou látkou a jej toxickým účinkom na živý organizmus. Niekedy je rozdiel medzi toxickým a farmakologickým účinkom iba kvantitatívny. Jed a liek od seba odlišuje iba dávka. Definícií jedu ako takého existuje niekoľko. Za všetky by som spomenula jednu, ktorá charakterizuje jed ako každú látku, ktorá je organizmu kvalitatívne, alebo kvantitatívne cudzia a ktorá ho poškodzuje fyzikálne alebo chemicky. Intoxikácia (otrava) je ochorenie, ktoré je vyvolané vstupom jedu do živého organizmu. Vždy ide o ochorenie celkové. Má všetky atribúty ochorenia – má svojho pôvodcu ochorenia, latentnú dobu, štádium symptómov, vlastný klinický obraz otravy, neskoré následky a patologicko-anatomické zmeny.

Z akých tkanív/orgánov sa odoberajú vzorky pre toxikologické vyšetrenie/výskum?

Na toxikologické vyšetrenie sa u mŕtvych tiel odoberá vzorka krvi, moču, prípadne pečene a obličky. U živých sa môže vyšetrovať aj vzorka slín. U niektorých drog sa vyšetrením vlasov dá zistiť, že jedinec užíva tieto drogy dlhodobo.

Čo všetko sa ešte dá zistiť a dokázať toxikologickým vyšetrením?

Závisí to od metodiky a prístrojového vybavenia, pomocou ktorého sa vyšetrenie vykoná. V podstate možno povedať, že cieľným toxikologickým vyšetrením a dostupnou metodikou sa dá v ľudskom tele dokázať takmer akákoľvek cudzorodá látka.

V súvislosti s touto témou som sa rozprávala konkrétnejšie o závislostiach na toxických látkach s pánom riaditeľom Centra pre liečbu drogových závislostí **MUDr. Ľubomírom Okruhlicom CSc.**

Na Slovensku bolo v roku 2010 pitvaných 112 osôb u ktorých sa jednalo o úmrtia súvisiace s drogami. Intoxikácia drogami bola hlavnou príčinou úmrtia v 42 prípadoch (pre porovnanie, v roku 2009 to bolo 115 prípadov, z čoho 52 bolo vplyvom drog). Drogy a alkohol sú šta-

tisticky hlavnou príčinou úmrtia mladých ľudí do 35 rokov. K tomu sa počítajú i úrazy na základe ktorých dôjde k úmrtiu pod vplyvom alkoholu či iných omamných látok. Až okolo 200 úmrtí ročne je z dôvodu priameho vplyvu alkoholu - otravou. Niektoré látky, ktoré vyvolávajú aj závislosť, spôsobujú ničenie organizmu rýchlejšie, niektoré pomalšie. Záleží okrem iného i od konkrétneho jedinca, ale jednoznačne sa dá povedať, že heroín je tou drogou, ktorá vo veľmi krátkom čase dokáže ľudský organizmus doslova zničiť. Okrem samotnej drogy vpichovanej do žíl, sa do tela často krát zanáša infekcia ktorá sa dostáva až do srdca.

Prchavé látky - organické rozpúšťadlá, zasa veľmi rýchlo poškodzujú mozog. Pervitín spôsobuje okrem psychického rozkladu, vypadávanie vlasov i zubov. Po štyroch rokoch užívania tejto syntetickej drogy vyzerá jedinec až o dvadsať rokov starší. Pri alkohole a marihuane je tento proces škodlivého vplyvu na organizmus a jeho prejavy o čosi pomalší.

Predávkovanie opiátmi spôsobuje útlm kardiovaskulárneho systému a vplyvom nadmernej dávky dochádza k úmrtiu. Eviduje sa 3% úmrtnosť závislých na heroíne. Naopak pri predávkovaní kokaínom sa činnosť srdca zvyšuje, dochádza ku krvácaniu do mozgu alebo k infarktu myokardu.

Vo všeobecnosti je drogovo závislých viac mužov než žien. U alkoholizmu sú to tri štvrtiny a podobne je to i pri užívateľoch marihuany. Ale až 40% žien, je z celkového počtu osôb, závislých na pervitíne. Štatisticky teda i viac mužov umiera na následky závislostí.

Dostupnosť drog sa v našej krajine zvýšila po roku 1989. Po heroínovej epidémii v rokoch 1995/96, ktorá spôsobila rýchle úmrtia, sa užívanie heroínu zmiernilo a ustálilo. Stúpa však počet osôb užívajúcich pervitín a marihuanu.

Rozhovor spracovala Kristýna Krásniková

www.slovenske-pohrebnictvo.sk

VÝROBA POHŘEBNÍCH VOZIDEL

AUTO M+V

www.automv.cz

AUTO M+V s.r.o.
Průmyslová 2088
594 01 Velké Meziříčí

Vojtěch Večeřa
tel.: +420 777 241 002

Petr Mladý
tel.: +420 777 286630

Společnost **AUTO M+V** byla založena v roce 2004,
od té doby se zabývá výhradně výrobou pohřebních vozidel.
Z počátku byly veškeré vozy vyráběny pro velice náročný německý trh,
postupně se firma stabilizovala a rozšířila svojí produkci a aktivity
na Česko - Slovenském trhu, kde se snažíme předat načerpané
zkušenosti ze zahraničí.

Naše vozidla splňují podmínky nového zákona o pohřbení č. 131/2010.

Pišta báči & fotka

Neviem ako na Vás, ale na mňa pôsobí spln mesiaca úžasne. Vrtím sa na posteli ako osa na bonbóne a nie a nie zaspáť. V tú krásnu mesačnú noc to nebolo inak a keď som si ešte spomenul, že som dostal nového zamestnanca „Pišta báčiho“ mi tiež nijako nepridalo na spokojnom spaní. V tej dobe som robil správcu niekoľkých cintorínov a onen Pišta báči sa už ani neviem akým spôsobom (pri jeho pokročilom veku) dostal do dôležitej funkcie „Zametač cintorína!“ Vekový rozdiel a funkcie, ktoré sme zastávali, zapríčinili, že Pišta báči tiež nemohol pokojne spať. Svojho šéfa si nezabudol uctiť každý deň pozdravom „dobré ráno“ v bráne cintorína s metlou v ruke...

Verte mi, keby som sa dostavil do roboty o štvrtej ráno on tam bude... aj s metlou. Jedinú radosť z neho mali hádam len ženičky prichádzajúce polievať svojich nebožtíkov, lebo Pišta báčiho humor a šarm bol úžasný, aj napriek pokročilému veku. Pamätám si, že v tej dobe vyskočila spotreba vody na cintoríne na dvojnásobok, čo vyvolalo istú nevôľu u mojich nadriadených. Nuž čo už, aj šarm môže spôsobovať vyššiu spotrebu vody. Moja snaha o akési izolované zamestnanie pre neho bola bezúspešná, ale raz to muselo prísť...

Bola jeseň a listy zo stromov sa samovražedne vrhali na chodníky cintorína. Pišta báči v zúfalstve poletoval s metlou ako Harry Potter s Nimbusom 2000. Nebolo času na nič a toľko už nie na zúfale pohľady ženičiek s kanvičkami upravujúcich hroby svojich predkov.

„Pišta báči ako sme na tom s kontajnermi na odpad?“

„Ráno ušliapem neboj sa, nebudeme ich predsa vyvážať polo-prázdne no nie?!“

„Aha, na pozajtra môžeš objednať auto na vývoz... napracem to tam... neboj sa.“

To slovíčko „neboj sa“ mi akosi utkvelo v pamäti a verte neverte, už som zaspával aj s lepšími myšlienkami v posteli. Pretože nad ránom spfchlo, slávnostná ceremónia pri vstupe do práce sa nekonala a keďže som bol pomerne dosť zaneprázdnený svojimi povinnosťami (bolo pred dušičkami), akosi som pozabudol na Pišta báčiho.

Bolo už neskoré popoludnie, keď teta Eržika nesmelo, ale predsa položila otázku: „Kdeže je náš Pišta báči?“ Ozaj kde je? začalo mi vítať hlavou. Beriem do ruky dáždňik, pričom horlivo zamykám svoju kanceláriu. Cintorín som obehol dvakrát, ale Pišta báči nikde. Nuž s heslom „do tretice všetko dobré“ som sa pustil ešte raz do hľadania nezvestného. Pri letmom pohľade na zadný kontajner mi niečo začalo vadiť. Neladil mi kúsok modrej farby so zelenou farbou, ktorou bol kontajner natretý. Modrá rádionka! To je ono, čo mi neseď! Takú predsa nosí Pišta báči! Bez tejto ozdoby neodišiel ani na krok, aj keď mne pripomínala zašlú slávu milicionárov za oných čias.

Po bližšej rekognoskácii terénu som zistil nasledovné. Pišta báči v snahe ušliapať listy v kontajneri akosi pozabudol na skutočnosť, že oplechovanie kontajnera z vnútornej časti je hladké a že je potrebné a priam žiaduce sa poistiť vyprostujúčim prostriedkom s názvom rebrík. Trápnosť situácie bola očividná. Okoloidúci si nemohli nevšimnúť moju konverzáciu s kontajnerom, čo v niektorých prítomných vzbudzovalo pochybnosti o mojej duševnej rovnováhe. Tento stav zapríčinil i fakt, že Pišta báčiho hrdoť mu nedovoľovala poprosiť o pomoc prípadných okoloidúcich, ale sa jednoducho prikrčil v kontajneri tak, aby ho nebolo vidieť a čakal na zázrak. Jeho nedobrovoľná spoločenská hra trvala asi tri hodiny v príjemnej spoločnosti vypálených svietnikov, vencov, ale hlavne opadaných tlejúcich listov. Napokon sa vyslobodzovacia akcia skončila úspešne, a ani jeho sebedomie nekleslo tak hlboko ako lístie. Aj keď bolo trocha pošramotené, nesmelo, ale hrdo skonštatoval: „ale som to ušliapal, čo?!“

Táto malá ukážka charakteru a dobrej povahy Pišta báčiho bola ničím s porovnaním toho čo nasledovalo, to sa mi ani v najhoršom sne nemohlo prisniť!

Krátko po akcii v kontajneri ochorel pán, čo nosil pri pohreboch kríž pred sprievodom k hrobu. Jednoduchá funkcia, pomyslel som si a tak som poprosil Pištu báčiho, aby zaňho zaskočil. A to sa nemalo stať!

„Kedy to bude vedúci?“ Bolo očividné, že ho to potešilo a očičká mu svietili od radosti ako malému chlapcovi.

„Idem sa domov prezliecť a dám si nové montérky dobre?!“ Vo mne až hrklo... „No určite! Prezliecť do nedeľného!“ kričím za ním.

Presunuli sme sa v danom čase na druhý cintorín a začal som s prípravami na pohreb. Atmosféra v obradnej miestnosti mi vždy pripomínala, že úcta k zosnulým a dôstojnosť pietneho aktu, je tým prvým a najdôležitejším, čo pre našich zosnulých môžeme ešte pred spustením do hrobu urobiť. Pišta báčiho som poučil čo a ako sa bude odohrávať a pokračoval som v obvyklej činnosti predchádzajúcej samotný obrad. Zosnulý pán v stredných rokoch (nech mu je zem ľahká), mal jednu z tých rekordných rozlúčok, čo sa počtu smútiacich týka. Rakva bola pre verejnosť uzavretá a zosnulého fotka ho pripomínala na katafalku pred rakvou. V bráne sa objavila postava pána farára aj s miništrantmi, čo bol jasný znak toho, že rakvu aj s katafalikom treba kvôli početnej návštevnosti premiestniť pred obradnú miestnosť.

Pišta báči si plnil svoju funkciu a s prenosným krížom stál pri rakve v pozore ako vojak. V priestore už nastalo hrobové ticho a pán farár sa práve chystal nadýchnuť, aby vyslovil prvé vety, keď v tom sa niekto z pozostalých obrátil na Pištu báčiho so slovami: „Pišta báči fotka!“ „Čo hovoríš moja?“ znela ozvena pred obradnou miestnosťou. „Pišta báči fotku... fotku!“

Oprel o stenu prenosný kríž a dôstojne odpochoval späť do obradnej miestnosti. V tom momente som začal mať akési zlé tušenie, aj časový harmonogram bol už prekročený a napätie sa dalo doslova krájať, čo umocňovalo dramatické ticho. Pišta báči ešte cestou niečo zamrmlal v tom zmysle, že: „Ja som to vedel že to bude treba,“ a o chvíľu niečím zahrkotal v odľahlom rohu obradnej siene.

To čo som o chvíľu uvidel spolu s ostatnými prítomnými mi doslova vyrazilo dych! Pišta báči bol razom hlavným hrdinom dňa, čo dňa, celého obradu, aj zosnulý sa dostal do pozadia diania! Dôstojným pochodovým krokom ako na červenom koberci niekde na filmovom festivale kráčal v ústrety smútiacim príbuzným pričom v jednej ruke zvieral fľašu s nápisom „VODKA“ a v druhej čistý sklenený štamperlík!

V nemom úžase sme sledovali ako to dopadne. Začali sa mi podlamovať kolená, farár si pomaly, ale iste prikrýval tvár vreckovkou, aby ako tak maskoval srdcervúci ošial' smiechu, ktorému nemohol čeliť v momente nalievania onoho vzácneho moku s názvom „VODKA“, a to prosím priamo chudere vdove!

Pišta báči ako správny záchranca a puntičkár podával štamperlík vdove, pričom okolo stojaci padali do kolien od smiechu, len chudera vdova do mdlôb! No čo povedať, tragédia sa razom zmenila na komédiu nedbajúc na dôstojnosť chvíle!

„Pišta báči nie VODKU, ale FOTKU!“ oborila sa na neho jedna z prítomných v snahe zachrániť niečo, čo sa už vlastne ani nedalo.

„Áá táák, FOTKU!“ začínalo to teraz dochádzať aj nášmu novopečenému hrdinovi a s úžasnou eleganciou strčil pohár aj s fľašou protestujúcej pozostalej do ruky.

Pri tomto vyvrcholení programu farárovi vypadla z ruky modlitebná knižka a v záchvate smiechu sa držal improvizovaného kecpultu, nedbajúc na svoje okolie, ktoré sa tiež usilovalo v celku neúspešne maskovať nežiaduce prejavy smiechu. To bol hádam jediný pohreb po dlhej dobe, kde úprimne jediné oko nezostalo suché.

Už ani neviem ako, ale tá fotka sa nakoniec dostala tam, kde bolo treba a mohlo sa začať s obradom. Situáciu dostal pod kontrolu nakoniec pán organista, ktorý zahral dve, asi najdlhšie skladby od Beethovena ktoré poznal, len aby nastolil tomuto slzavému údoliu akú takú vážnu atmosféru.

Hlavný hrdina Pišta báči sa v ten deň viezol domov pohrebným vozom sediac vzadu na plechových lištách s prázdnu fľaškou vodky v ruke, ktorú mu na počesť úspešného ukončenia obradu pomohli vypiť prítomní vysmiatí nosiči. Do dnešného dňa mi nie je jasné, prečo si v ten deň Pišta báči zaobstaral fľašu vodky a nie napríklad borovičky. Nikdy nám to neprezradil a toto tajomstvo si zobral so sebou na onen svet. Ešte dodnes si spomenieme na Pištu báčiho pri našich stretnutiach so spoločnými veteránmi pri pive a keď si niekto z nás objedná vodku, ako keby mu zapálil symbolickú sviečku na jeho hrobe.

Čo k tomu dodať? Koniec dobrý všetko dobré, hádam mu to zosnulý na onom svete odpustí. Veď oni si to tam určite sami medzi sebou vysvetlia. Povedzme si na rovnu, nie každému sa podarí odísť z tohto sveta so smiechom, no nie?

L.S.

Cenník reklamy

Typ inzercie	Rozmery	Cena v €
PR článok	1-2 strany	700-1900 €
Zadná strana obálky	celá/spadávká	1450 €
Druhá strana obálky	celá/spadávká	1100 €
Druhá strana obálky	1/2 strany	600 €
Dve vnútorné strany stred	celé	1950 €
1 strana vnútorná	A4	650 €
1/2 strany vnútorná	A4	350 €
1/4 strany vnútorná	105x148	163 €
1/8 strany vnútorná	87x58 mm	83 €

Celá strana

1/2 strany
na šírku

1/2 strany
na výšku

1/4 strany a 1/8 strany
podľa výberu

Magazín **Slovenské pohrebníctvo** vychádza štvrťročne, je zdarma distribuovaný cieľovým skupinám z podnikateľskej sféry, z radov občanov, ktorí sa touto problematikou zaoberajú či už v rámci svojho biznisu alebo to vyplýva z ich pracovných povinností. Ide o domovy seniorov, hospice, matriky, úrady verejného zdravotníctva, miestne úrady, výroba, poskytovanie služieb obyvateľstvu. V neposlednom rade je tiež distribuovaný i širokému spektru z radov súkromných záujemcov, ktorí sa k jeho odberu prihlásili individuálne.

V prípade zadania opakovanej inzercie poskytujeme zľavu 10% na každý jeden inzerát, PR článok.

Ak sa rozhodnete zadať celé kompletne grafické spracovanie Vášho inzerátu (PR článku), našej redakcii, vyhradujeme si právo účtovať príplatok až do výšky 20% z celkovej ceny zadávaného inzerátu, podľa aktuálneho cenníku.

Podklady pre reklamu dodávajte za dodržania týchto technických podmienok:

Dokumenty vo formáte pdf, bez priložených profilov, obrázky v rozlíšení 300 dpi vo farbe CMYK, spadávka 3mm, odsadenie orezových značiek 5mm. Podklady prijímame elektronickou poštou alebo na nosičoch DVD, CD, najneskôr 21 dní pred uzávierkou. Pre dojednanie podrobností kontaktujte redakciu. Kontakt v tiráži. Inzercia bude zrealizovaná na základe zmluvy, ktorá obsahuje všetky podmienky pre obe strany. Poskytnuté údaje i podklady pre reklamu budú použité výhradne pre účel dohodnutý v podmienkach zmluvy, ktorá špecifikuje objednávku a poskytnutie reklamy v tlačenej verzii magazínu Slovenské pohrebníctvo.

Café

103

507 Melír

Predaj vysoko-kvalitných truhiel Sales of High-Quality Coffins

Karsol - Peter Pastorok
Družstevná 8, 945 01 Komárno
mobil: 0905 314 801
www.karsol.sk